

- *Yeni IMF’li program maliye odaklı olacak*
- *Ekonominin finansmanı dış kaynaktan*
- *OECD ülkelerinde vergi yükü azaldı*

Ekonomik Rapor

Sahibi
Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni
Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI
Ali E. DOĞANOĞLU
Ahmet FETTAHOĞLU
Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMÖB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Adres

Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 232 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Ziraat Matbaası
(0.312) 384 73 44

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Mali tatil

Muhasebeci ve Mali Müşavirler için 2004 yılı oldukça sıkıntılı bir yıl oldu ve olmaya da devam edecek. Beyan tarihlerinin geriye çekilmesi, enflasyon muhasebesi, e-bildirge gibi uygulamalar yoğun olan iş temposunu daha da yoğunlaştırdı. Beyan tarihlerinin geriye çekilmesi çok büyük sıkıntılar yarattı ve hala bu sıkıntıları yaşamaya devam ediyoruz. Mutlaka bu sorunun çözülmesi ve beyan tarihlerinin eski haline gelmesi gerekiyor.

Enflasyon muhasebesi, büyük sorunları da beraberinde getirdi. Uygulamaya yönelik yeterli açıklamaların zamanında yapılmaması eğitim faaliyetlerini de zaafa uğrattı. Doğal olarak bilgisayar programları da hazırlanamadı. Yaptığımız girişimler sonucu belli limitler dahilinde geçici beyan dönemlerinde enflasyon düzeltmesinin uygulanmamasını sağladık.

Aynı şekilde çok yerinde ve doğru bir uygulama olmasına karşın e-bildirge uygulamasını gerekli hazırlık ve teknik alt yapı oluşmadan yürürlüğe girmesine karşı mücadele ettik. Talebimiz yoğun çalışmalarımız sonucu kabul gördü. Uygulamanın ilk gününde ne kadar haklı olduğumuz bir kez daha ortaya çıktı.

Yeni Türk Lirası uygulamasına yönelik olarakta şimdiden hazırlık yapmamız gerekiyor.

Son dönemde hemen hemen tüm odalarımızı ziyaret ettik.

Meslektaşlarımızla birebir görüşme fırsatı bulduk. Meslek camiamızın en önemli taleplerinden birisi yine mali tatil oldu. Tüm çalışanların en doğal hakkı olan tatil hakkı maalesef bizim mesleğimiz için henüz bir hak değil. Çok yoğun ve sürekli bir çalışma temposu içinde olmak zorunda kalan meslektaşlarımızda tüm çalışanların hakkı olan, tatil hakkına sahip olması gerekiyor. Dinlenmek ya da tatil çağdaş yaşamın bir parçasıdır. Çağdaş bir ülke olacaksak, insanlarımızında çağımızın gerektirdiği imkanlardan ve olanaklardan yararlanması gerekir. Meslek örgütü olarak bu sorunumuza hep birlikte sahip çıkarak mücadele etmemiz gerekiyor.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağınızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik. Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

Yeni IMF'li program maliye odaklı olacak

IMF'le gerçekleştirilecek olan yeni ekonomik programın odağında maliye politikaları ve sosyal güvenlik sistemi olacak. Sosyal güvenlik sisteminin açıklarının azaltılması ve yaygın vergi kaçağı ile mücadele temel öncelik olacak. Vergi sistemi basitleştirecek ve vergi tabanını genişletecek vergi reformu yapılacaktır.

Türk ekonomisi bir dizi riskle karşı karşıya. İç talep hızla yükselmeye başladı ve cari işlemler açığı bunun sonucunda genişlemekte. Kamu borcunun yüksek miktarı, kısa vadesi ve nakit durumu da kırılganlığın temel bir kaynağı. Kamu borcunun miktarı, kısa vadesi ve yaygın döviz bileşimleri, Türkiye'yi döviz kuru ve faiz oranları şoklarına karşı kırılgan yapıyor. Hemen hemen tüm ekonomistlerin katıldığı IMF'in bu tespitleri yeni ekonomik programın öncelikli hedeflerinden olacak. IMF'le gerçekleştirilecek yeni programda maliye odaklı bir politika belirlenecek. Özellikle vergi sistemi yeni baştan dizayn edilecek. Vergi siste-

mi ele alınırken temel öncelikler sistemin basitleştirilmesi ve vergi tabanının yaygınlaştırılması olarak belirlenecek.

IMF icra direktörlerinin gözden geçirmeye ilişkin yaptıkları değerlendirmede, yeni ekonomik programında ip uçları yer aldı.

IMF'nin Anlaşma Maddelerinin dördüncüsüne göre IMF, üyeler ile genellikle her yıl karşılıklı ikili görüşmeler yapar. IMF'den bir heyet ülkeyi ziyaret ederek ekonomik ve mali bilgileri toplar ve resmi yetkililerle ülkenin ekonomik gelişimi ve politikaları hakkında görüşür. Bu heyet, merkeze döndüğünde, İcra Kurulu tarafından alınacak kararlara temel oluşturacak raporlar hazırlayarak formlar doldururlar.

Görüşmelerin sonunda, Kurulun başkanı, İcra Direktörlerinin görüşlerini özetler ve bu özet ülkenin yetkililerine ulaştırılır.

Bu bağlamda, IMF Türkiye'de yaptığı çalışmalarını Temmuz sonunda tamamlayarak anlaşma maddesinin dördüncüsünü tamamladı. Heyet, İcra Kurulu'nun çalışmaları için hazırladığı rapor ve İcra Kurulu'nun değerlendirmesinde aşağıdaki konulara dikkat çekti.

2000 yılında döviz kuru değişimine dayalı enflasyonu düşürme programının çöküşünden ve 2001'de liranın dalgalanmasından sonra bankacılık sistemi çok büyük kayıplar yaşadı, enflasyon arttı ve ekonomi neredeyse yüzde 10 daraldı. Kamu borcu,

bir bakıma bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılması maliyetleri nedeniyle 2001'de GSMH'nın yüzde 90'ının üstüne çıktı.

O günden sonra, güçlü mali konsolidasyonlar ve enflasyonu düşürme çabaları, hızlı ve güçlü canlanmanın altında yatan temel oluşturdu. Yüksek faiz dışı fazlalar 2003'te yüzde 6'nın üstüne çıkarak kamu borcunun sürdürülebilir ve azalan bir rotaya ulaşmasına katkı sağladı. 2003'te GSMH borç oranı yüzde 70'e düştü ve Türkiye'nin borcu üzerindeki pazar riski primi belirgin bir biçimde düştü.

Dalgalı döviz kuru rejimi altında sıkı para programına bağlılık Merkez Bankası'nın güvenilirliğini sağladı ve oluşan güven sonucunda reel faiz oranlarında ciddi bir düşüş yaşandı. Bu ortamda, reel GSYİH, 2002'de yüzde 8 ve 2003'te yüzde 6'ya yakın büyüme gösterdi ve 2004'te en az yüzde 4 büyüme göstermesi planlandı. Aynı zamanda, enflasyon son on yılın en düşük seviyesine ulaştı ve yüzde 12'lik 2004 yıllık hedefine ulaşmak üzere.

Bu olumlu gelişmelere karşın, Türk ekonomisi bir dizi riskle karşı karşıya. İç talep hızla yükselmeye başladı ve cari işlemler açığı bunun sonucunda genişle-

mekte. Kamu borcunun yüksek miktarı, kısa vadesi ve nakit durumu da kırılganlığın temel bir kaynağı.

Yetkililerin orta vadedeki temel sorunu, kalıcı büyüme ve düşük enflasyon amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik politikaları uygulamak.

İcra Kurulu'nun Değerlendirmesi

İcra kurulu direktörleri, Türkiye'nin son on yıldaki en iyi makro ekonomik göstergeler ile etkili ekonomik performans nedeniyle yetkililere övgüler yağdırdı. Yetkililerin enflasyonu düşürme ve borcu hızla azaltma stratejilerinin çarpıcı sonuçlar doğurduğunu özellikle belirttiler. Enflasyon tek haneli rakamlara ciddi olarak düşerken büyüme sürekli ve hızlı. Büyük miktarlarda faiz dışı fazlalar kamu borç faizlerinin azaltılmasına ve piyasaya olan güvenin artmasına neden oldu.

Bu önemli başarılarla rağmen, Direktörler bazı hassas noktaların devam ettiğini belirtti. Kamu borcunun miktarı, kısa vadesi ve yaygın döviz bileşimleri, Türkiye'yi döviz kuru ve faiz oranları şoklarına karşı kırılgan yapıyor. Ayrıca, eğer başarılar verilen tarihe kadar kalıcı olursa ve sağlam orta vadeli büyüme sağlanırsa, mali düzenlemelerin mik-

tarı geliştirilmeli ve yapısal reform hızı yoğunlaştırılmalı.

Kısa dönemdeki zorluklarla ilgili olarak, Direktörler, cari işlem açığını arttırmaya katkıda bulunan iç talepteki artışın beklenenin ötesinde yüksek olduğunu belirtti. İç talebi düşürmek için gösterilen çabaları övdü. Maliye politikası sıkı tutuldu, aşılacak faiz dışı fazla hedefleri ile belli tüketici harcamaları için vergi teşvikleri azaltıldı ve devlet bankalarının kredi vermesi dizginlendi. Bu çabalara rağmen, Direktörler yükselen faiz dışı fazlanın dikkatlice izlenmeye devam edilmesini gerekli gördü. Bu geçmiş karşısında, en azından cari hesapların genel görünümünü dengelenene kadar bu yılın aşırı mali performansını korumaya ve iç talep yüksek kalmaya devam ederse maliye politikasını daha çok sıkıya hazır olmaya zorladı.

Orta vadeli tahminlere ve politikalara bakıldığında, IMF sürekli mali konsolidasyonun, Türkiye'nin etkili ekonomik performansının korunmasının ve orta dönem büyüme tahminlerinin güçlenmesinin merkezinde olduğunu vurguladı. Mali konsolidasyondaki başarının, Türkiye Merkez Bankası'nın enflasyonu azaltmak için para politikasına uymada geniş özgürlük sağlarken, reel faiz oranlarında bir

azalma ile sonuçlandığını ve büyümeyi tetiklediğini belirtti. Buna karşı, IMF yetkilileri gelecek yılın faiz dışı fazla hedeflerinde gevşeme yapılması çağrılarını direnmeye zorladı. Çünkü bundan sağlanacak herhangi bir fayda muhtemelen uzun vadede olacak ve hatta kısa dönemde büyümeyi yavaşlatacak daha yüksek gerçek faiz oranlarına sebep olur. Tahmini orta dönem çerçevesinde sürekli yüksek faiz dışı fazla yetkililerin yaklaşmakta olan önemli kamu borç geri ödemelerini karşılamalarına ve piyasa güvenini güçlendirmelerine yardımcı olacak.

Büyük açığı olan sosyal güvenlik sistemi reformunu ve yaygın vergi kaçakçılığı ile mücadele için vergi yönetiminde reformlar talep ediyor. Cari harcamalardaki daha büyük artışlar da sınırlandırılmalı; bu durum aynı zamanda artan kamu yatırımlarına zemin hazırlayacak. İleriye yönelik olarak, IMF sistemi basitleştirmeyi ve vergi tabanını genişletmeyi amaçlayan, temel vergi reformunu öngördü. Gelecek birkaç yılı aşkın mali politikaya rehberlik ve sürdürülebilir açığı sağlamaya yardım için IMF yetkilileri çok-yıllı borç azaltma planı ile birlikte planlarını yönetmeye teşvik etti.

IMF, Merkez Bankası'nı ve hükümeti enflasyonu tek haneli ra-

kamlara düşürmelerindeki başarıları için övdü. 2004 sonu enflasyon hedefi olan yüzde 12, açıkça gerçekleştirildi. TCMB'nin, para politikasını başarıyla uygulaması bu başarının merkezinde yer aldı. Bu para politikası mali disiplin ve kamu sektörü maaş sınırlaması ile desteklendi. Direktörler, sürekli desteğe sahip maliye ve gelir politikalarıyla desteklenerek enflasyonu düşük tutmak için Merkez Bankasının bağımsızlığının korunmasının önemini belirtti. Ayrıca, Merkez Bankasını, parasal çerçevesini genişletmesi ve şeffaflığını arttırması için cesaretlendirdi. İlk adımlar olarak, bu para politikası konseyine Hükümete faiz oranları kararlarını verirken tavsiyede bulunması ve kararların para politikası konsey toplantılarıyla aynı zamana rastlamasında daha fazla rol verilmesini içeriyor.

IMF, finansal sektör reformlarında birçok başarının gerçekleştirildiğini de belirtti. Bağımsız bir Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun kurulması, denetleme uygulamalarını sıkılaştırarak, devlet bankalarının yeniden aktifleştirilmesi ve yeniden yapılandırılması, üçlü denetim ve özel bankaların yeniden kapitalizasyonu bankacılık sistemini daha güçlü kılan birer unsur olarak belirtildi. Devlet

bankalarının özelleştirilmesi, finansal aracılıkta vergi bozulmalarını azaltma, yeni bankacılık kanunu metnini içeren yasal reformları içeren önemli reformların uygulanması taahhütlerini destekledi.

Daha fazla doğrudan dış yatırımın ülkeye akmasına ve istihdam artışına yol açan yatırım çevresini geliştirerek büyümeyi teşvik etmeyi amaçlayan taahhütler de olumlu bulundu. Daha istikrarlı makroekonomik ve finansal koşulların yaratılması burada çok büyük faydalar sağladı ve bu durumun kalıcı hale getirilmesi talep edildi. IMF, 2004 yılının Mart ayı ortasında yapılan Yatırım Danışma Konseyi açılış toplantısında, tavsiye edilen adımların bir an önce atılmasını istedi. Güçlü büyümeye rağmen işsizliğin hala yüksek kalması nedeniyle, yetkilileri işgücü piyasa reformları aracılığıyla baskı yapmaları için destekledi.

Türkiye'nin yakaladığı bu fırsatı, kalıcı büyümeyi güvence altına almak ve kırılganlıkları azaltmak; mali, finansal ve yapısal reform baskılarıyla yol almak ve böylece Türkiye'yi Avrupa Ekonomilerine yaklaştırma amacına doğru dönülmez bir yola girmesi için desteklediğini açıkladı.

Türkiye: Ekonomik Göstergeler, 2000-04					
	2000	2001	2002	2003	Tahminler 2004
Reel sektör (%)					
Reel GSMH büyüme oranı	6.3	-9.5	7.9	5.9	En az 5
GSMH deflatörü	50.9	55.3	44.4	22.5	11.5
Nominal GSMH Büyüme oranı	60.4	40.5	55.8	29.7	17.1
TEFE (12-aylık, dönem sonu)	32.7	88.6	30.8	13.9	14.2
TÜFE (12-aylık, dönem sonu)	39.0	68.5	29.7	18.4	12.0
Kamu Bütçesi (GSMH yüzdesi olarak)					
Faiz Dışı Denge	4.6	4.8	2.4	5.0	5.0
Net faiz ödemeleri	15.8	24.7	17.5	16.1	13.6
Toplam Denge	-11.2	-20.0	-15.1	-11.1	-8.6
Konsolide Kamu Sektörü (GSMH yüzdesi olarak)					
Faiz Dışı Denge	3.0	5.5	4.1	6.3	6.5
Net faiz ödemeleri	21.9	26.6	16.1	16.1	13.5
Kamu Sektörü Net Borcu	58.3	93.9	78.8	70.5	70.3
Net dış	19.0	37.7	32.1	22.2	22.7
Net iç	39.3	56.2	46.7	48.3	47.7
Dış sektör					
Cari işlemler dengesi	-4.9	2.4	-0.8	-2.8	-3.5'den -4'e
Gayri safi dış borç	59.0	79.0	72.1	61.8	53.2
Net dış borç	38.8	53.8	54.6	45.1	40.7
Kısa dönem dış borç (geriye kalan vade itibariyle)	21.7	22.7	17.9	17.5	16.2
GSMH (milyar ABD doları)	201.3	144.0	182.7	238.5	...
GSMH (katrilyon Türk lirası)	125.6	176.5	275.0	356.7	417.6

Ekonominin finansmanı dış kaynaktan

Türkiye ekonomisi dış kaynaktan besleniyor. Finansman ihtiyacının önemli bir bölümü kayıtlı ve kayıtdışı sermaye girişleri ile sağlandı. 2004 yılının ilk altı ayında 7.6 milyar dolar kayıtlı ve 3.2 milyar dolar kayıtdışı sermaye girişi yaşandı. Cari işlemler dengesi açığı ise bu kaynaklardan finanse edildi.

2004 yılının ilk altı ayında oluşan 9.945 milyon dolar cari açık ve 847 milyon dolar rezerv artışı ile birlikte oluşan 10.792 milyon dolar finansman ihtiyacı, Dış Ticaret Müsteşarlığı verilerine göre kayıtlı ve kayıtdışı sermaye girişleri ile karşılandı. Finans hesaplarında görülen 7.588 milyon dolar kayıtlı sermaye girişi ile 3.204 milyon dolar net hata noksan kalemlerinde görülen kayıt dışı sermaye girişi ile sağlandı.

Cari işlemler dengesinin fazla veren kalemleri hizmetler dengesi ve cari transferler dengesi fazlalarında yüksek oranlı artışlar olmasına ve yatırım gelirleri dengesi açığının aşağı yukarı aynı kalmasına rağmen büyük oranda artan dış ticaret açığı sebebiyle cari açık yüksek oranda

artarak, 2004 yılının ilk altı ayında 9.945 milyon dolara yükseldi. Bu rakam 2000 yılında, kriz öncesinde yılın tamamında verilen cari açık olan 9.819 milyon dolardan fazla.

Cari işlemler açığının nasıl finanse edildiğini gösteren hesap olan finans hesapları, ekonominin hassas dengesinin tablosunu ortaya koyuyor. Cari işlemler açığı sermaye girişiyle veya uluslararası rezervlerin azalışıyla finanse edilir. Ya da Türkiye'de özellikle son dönemlerde gözlemlendiği gibi cari açıkla birlikte rezervlerde de artış varsa, cari açık ile rezerv artışlarının sermaye girişi ile finanse edileceği ortaya çıkıyor. Net hata noksan kalemi ise pozitif olduğundan kaynağı belli olmayan bir sermaye girişi olarak değer-

lendiriliyor. Bu bakımdan 2004 yılının ilk altı ayında oluşan 9.945 milyon dolar cari açık ile 847 milyon dolar rezerv artışı karşılığı olan 10.792 milyon dolar finansman ihtiyacı, finans hesaplarında görülen 7.588 milyon dolar kayıtlı sermaye girişi ile 3.204 milyon dolar net hata noksan kalemlerinde görülen kayıt dışı sermaye girişi ile sağlandı.

Finans hesapları, 2004 yılının ilk altı ayında geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 128,6 artışla 6.741 milyon dolar sermaye girişi olduğunu göstermekte. Finans hesaplarında yer alan doğrudan yatırımlar kalemi altında yer alan yurtdışında yerleşik kişilerin yurtiçinde yaptıkları net yatırımlar 2004 yılının ilk altı ayında geçen yılın aynı dö-

namine göre yüzde 220,2 oranında artarak 1.396 milyon dolar oldu. Ancak bunun 668 milyon dolarının yabancıların Türkiye'de satın aldıkları gayrimenkuller olduğu, dolayısıyla üretken yatırımlar olmadığı gözönünde bulundurulmalı. Diğer taraftan yurt içinde yerleşik kişilerin yurt dışında yaptıkları net yatırımlar yüzde 85,6 artışla 401 milyon dolara çıktı. Bu gelişmeler neticesinde doğrudan yatırımlar kaleminde 2004 yılı Ocak-Haziran döneminde 995 milyon dolarlık net giriş kaydedildi. Bunun 391 milyon doları Haziran ayında gerçekleşti.

Finans hesaplarının diğer önemli alt kalemi olan portföy yatırımlarında 2003 yılının ilk yarısında 859 milyon dolarlık giriş yaşanmışken, 2004 yılının aynı döneminde önemli bir artışla 3.038 milyon dolarlık net sermaye girişi söz konusu oldu.

Ticari ve diğer krediler ile mevduatlardan oluşan diğer yatırımlar kaleminde 2003 yılının

Ocak-Haziran döneminde 2.402 milyon dolarlık sermaye girişi söz konusu iken, 2004 yılının aynı döneminde bu giriş yüzde 48 oranında artışla 3.555 milyon dolar olarak gerçekleşti. Ancak Haziran ayında 541 milyon dolar net çıkış yaşandı. Diğer yatırımlar kaleminin yükümlülükler kısmında dikkat çeken bir gelişme ticari kredilerin ve bankaların kullandıkları kredilerin vade yapısının belirgin bir şekilde kısa vadeli krediler ağırlıklı olmaya başlamış olması.

Finans hesabının diğer yatırımlar kaleminin yükümlülükler kısmına bakıldığında, ithalatın finansmanında kullanılan ticari kredilerin 2003 yılının ilk yarısında 467 milyon doları uzun vadeli, 159 milyon doları kısa vadeliyken, 2004 yılının aynı döneminde uzun vadeli kredilerin 409 milyon dolara indiği ve kısa vadeli kredilerin 1.632 milyon dolara çıktığı görülmekte. Yine finans hesabının diğer yatırımlar kaleminin yükümlülükler kısmında yer alan, bankacılık

kesiminin kullandığı uzun ve kısa vadeli kredilerde 2003 yılının ilk yarısında sırasıyla 305 milyon dolar ve 53 milyon dolar net geri ödeme yapılırken, 2004 yılında 645 milyon dolarlık uzun vadeli ve 1.256 milyon dolarlık kısa vadeli net kredi kullanımı gerçekleşti. Diğer sektörlerin kullandığı kredilerin ise 2.775 milyon dolarla büyük çoğunluğu uzun vadeli iken, sadece 173 milyon doları kısa vadeli oldu.

Rezerv varlıklar hesabında 2003 yılının ilk altı ayında 533 milyon dolar artış olmuşken, 2004 yılının aynı döneminde 847 milyon dolarlık bir artış gerçekleşti.

Finansman ihtiyacını dış kaynaktan sağlayarak gideren Türkiye'yi bekleyen en büyük tehlike ABD'nin faiz artırımını politikasının devam etmesi olacak. Bu politika devam ettiği takdirde, kısa vadeli gerçekleşen portföy yatırımları ülkeyi terk ederek bir finans krizinin ortaya çıkmasına sebep olabilir.

Finans Hesapları

(Milyon ABD Dolar)	2003 Ocak-Haziran	2004 Ocak	2004 Şubat	2004 Mart	2004 Nisan	2004 Mayıs	2004 Haziran	2004 Ocak-Haziran
FİNANS HESAPLARI	2.948	2.027	3.012	-10	280	1.342	90	6.741
Doğrudan Yatırımlar	220	60	320	-23	66	181	391	995
Portföy Yatırımları	859	1.401	311	341	-216	194	1.007	3.038
Diğer Yatırımlar	2.402	758	2.085	-438	1.832	-141	-541	3.555
Rezerv Varlıklar	-533	-192	296	110	-1.402	1.108	-767	-847
NET HATA NOKSAN	2.142	-1.124	-887	2.157	1.589	-4	1.473	3.204
Kaynak: TCMB								

KKDF ve faiz indirimi cari açığı FRENLEYEBİLECEK Mİ?

2001 krizinden beri sürekli ertelenen tüketici talebi, 2004 yılında adeta bir patlama yaşamakta, bunun sonucunda ise cari açık 10 milyar dolara ulaşarak GSMH'nın yüzde 4 seviyesinin de üzerini zorlamakta. Son günlerin en önemli sorusunu, alınan önlemler cari açığı frenleyebilecek mi, yoksa başka önlemlerde alınması gerekiyor mu, oluşturuyor.

Son zamanlarda cari açık ülkenin temel tartışma konularının başında geliyor. Kaynak Kullanımı Destekleme Fonunun artırılması tek başına cari açığı frenleyebilecek mi, yoksa başka önlemlerde almak gerekiyor mu? Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Devlet Gelir Uzman Yardımcısı **Ömer Demirdağ** yaptığı çalışma da bu konuyu analiz etti.

Demirdağ konuya ilişkin çalışması şöyle; 2004 yılının başından itibaren Türk Lirasının aşırı değerli hale gelmesinin de etkisiyle cari işlemler açığı artmış ve ABD Merkez Bankası FED'in faiz oranlarının agresif bir şekilde art-

tıracağı endişesiyle Mayıs ayında piyasalarda dengesizlik meydana gelmişti. Kurlarda ve faizlerde zaten hassas dengeleri bozup beklentileri tersine çevirebilecek oynamalar olmuş ve Mayıs ayından itibaren faiz oranları Merkez Bankasının fonlama maliyetinin de üzerine çıkarak yaklaşık 3 aydır bu seviyelerdeki seyrini sürdürmektedir. Geçen günlerde açıklanan verilere göre cari açığın, yılın daha ilk yarısında yıl sonu için belirlenen 7,6 milyar doların çok üzerine çıkarak 9,9 milyar dolara ulaştığı görülmektedir. Hem cari açığın bu denli yüksek çıkması ve hem de faizlerin Mayıs ayından bu yana yüksek seviyelerini sürdürmesi Hazi-

nenin borçlanma maliyetini artırmış, ek önlemlerin gündeme gelmesine neden olmuştu.

Merkez Bankasına gerek hükümet üyelerinden gerekse de bazı piyasa oyuncuları tarafından faizleri indirmesi ve döviz piyasasına döviz alım ihaleleri ile müdahale ederek cari açığın açılmasının önlenmesi ve ihracatın artmasına katkıda bulunması yönünde baskılar gelmektedir. 2001 krizinden sonra uygulanmakta olan IMF destekli programın bir meyvesi olarak bağımsız bir kurum statüsüne kavuşmuş olan Merkez Bankası ise, bütün bu baskılara karşı direnerek faizleri indirmemekte ve kurlara doğru-

dan bir sıcak para hareketi olmadıği takdirde müdahale etmemekte kararlı gözükmektedir. Acaba bu tartışmalarda haklı olan kim? Merkez Bankası mı, yoksa piyasa oyuncuları mı?

Aslına bakarsanız hem Merkez Bankası hem de faiz indirimi ve kurların makul seviyelere gelmesini isteyenler de haklı gözükmektedir. Merkez Bankası haklı çünkü şu an oluşan cari açığın ve yakalanan büyüme oranlarının temel nedeni bankaların vermiş olduğu kredilerden dolayı oluşan aşırı tüketim ve bunun beraberinde getirdiği tüketim malları ithalatı. Bu durum her ne kadar ekonomide bir canlılık meydana getirirse de Türkiye'nin en hassas konularının başında gelen cari işlemler açığını körüklemektedir. Bunun sonu ise, gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda, yeni devalüasyon yapılması ve yıllardır hepimizin büyük fedakarlıklar vererek elde ettiğimiz enflasyonla mücadeledeki kazanımları kaybedilmesidir. Çünkü ek önlem alınmadan yapılacak bir faiz indirimi, bir yandan cari işlemler açığını arttırırken diğer yandan da ekonomide aşırı ısınma meydana gelmesine ve enflasyonun aşağı doğru inişinde daha yapışkan olması durumunu doğurmaktadır. Merkez Bankasının 2004 yılı hedeflerinden çok 2005 ve ilerisine odaklanmış olmasından

dolayı, gelecek yıllla ilgili değerlendirmelerini hepimizin hoşumuza gitmese de dikkatle dinlememiz ve gerekli tedbirleri almamız gerekiyor.

Küresel ekonomideki petrol fiyatlarının son 21 yılın en üst noktalarına varması, terör saldırılarının 11 Eylül olaylarından sonra artması, ABD dış politikasının giderek daha irrasyonel ve saldırgan bir hal almasıyla birlikte, ekonomisindeki cari ve bütçe açıklarının GSYİH'sının yüzde 5'ine ulaşması, bunun yanında AB'ne üye ülkelerdeki ekonomilerde yapısal sorunlardan dolayı durgunluk yaşanması ve işsizlik oranının giderek artması, Ortadoğu da şiddetin giderek daha da tırmanması gibi nedenlerle gelecek bizler için her gün biraz daha bilinmez bir hale dönüşüyor. Doğal olarak Merkez Bankası da geleceğin çok bilinmeyenli denkleminde gerekli uyarıları yaparak, elindeki ekonomi silahlarıyla gerekli tedbirleri almaya çalışıyor. Tabiri caiz ise Merkez Bankası sağlamcı gidiyor, fazla risk almadan mevcut ihtimaller içinde kendini ve de ekonomideki temel bazı dengeleri kollamaya çalışıyor.

Bunun yanında Merkez Bankasından faiz indirimi ve döviz alım ihaleleri yoluyla da kısmi bir kurlara müdahale isteyenler ise bu isteklerini şu üç argümanın varlığına dayandırmaktadırlar;

- Borçların GSYİH'ya oranı çok yüksektir ve reel faizlerin düşürülmesi gerekmektedir,
- Cari işlemler açığı çok büyük boyutlara ulaşmış bulunmakta ve önlem alınmazsa devalüasyon kaçınılmaz hale gelecektir,
- Ekonominin büyümesine rağmen işsizlik artmaya devam etmektedir.

Merkez Bankasının piyasaya daha aktif olarak katılmasını ve de ekonominin temel dengelerini bozan iç borçlar ile cari açıkların azaltılmasını isteyenler, bunun için Merkez Bankasından faizleri indirmesini ve kurlara müdahale etmesini istemektedirler. Ancak, 1970'li yıllarda parasalcı iktisatçıların ön plana çıkmasından sonra sanki geri plana atılmış gibi duran mali politikalar ve yapısal değişimler gerçekleşmeden sadece parasal araçlar kullanarak yapılacak bir müdahale, kısa vadede kısmi bir rahatlık sağlasa bile, orta ve uzun vadede piyasanın dengelerini tümünden bozabilmektedir. Bununla beraber ortada çok açık bir gerçek var ki, o da şu andaki gidişatin hiç de hoş olmadığı ve bir şeyler yapılmazsa ekonomideki kırılganlığın artıp, yıllardır büyük fedakarlıklar ile elde ettiğimiz bütün edimlerin bir anda elden çıkıp gitme tehlikesidir.

Neler yapılabilir?

Ekonomimizde şu an için oluşan kırılganlığın giderilmesi ve sürdürülebilir büyümenin sağlanması için gerek Merkez Bankasının gerekse hükümetin birbirlerine katıldıkları toplantı ve seminerlerde sadece uyarılar yapıp, topu birbirlerine atmaları yerine, koordineli bir şekilde takım oyunu oynamaları ve alınması gereken önlemleri beraberce konuşup ko-

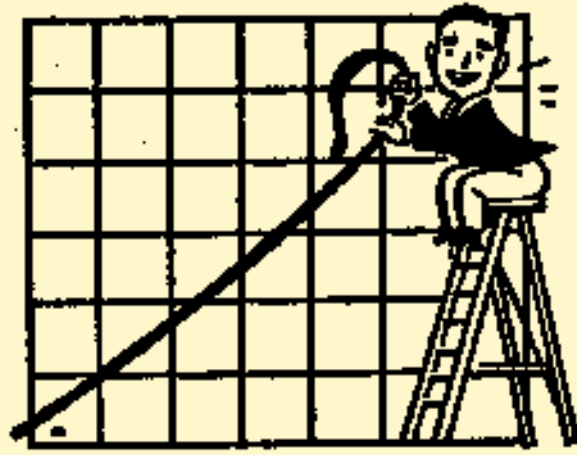
ordineli bir şekilde çalışmalarını gerekmektedir. Merkez Bankasının bağımsızlığı, bütün kararları merkezi hükümetten bağımsız olarak alıp uygulaması anlamına gelmediği gibi, hükümet yetkilileri ile bir araya gelerek ortak kararlar alması da

zannedildiği üzere bağımsızlığını elinden almaz. Aksine, böyle bir davranış piyasalara hükümet ile Merkez Bankasının uyumlu çalıştığı ve gereken önlemlerin alınacağı imajını vererek, piyasadaki güvenin artmasına ve faizlerin düşmesine katkıda bulunacaktır. Para ve maliye politikasının birbiriyle uyumlu bir şekilde götürüldüğü görüntüsünün verilmesi aynı zamanda alınacak kararlarda daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır.

Burada bize göre, koordineli bir şekilde alınması gereken temel karar, Merkez Bankasının faizleri indirmesi, buna mukabil hükümetimizin de tüketici kredilerinden alınan Kaynak Kullanımını Destekleme Fonunu şuan ki tüketici faizlerinin düşmesini engelleyecek ölçüde arttırmasıdır. Ancak burada yatırımların ve istihdamın negatif olarak etkilenmesini engellemek ve kurumlar ta-

nin kullanım maliyetlerinin arttırılarak düşürülmesi, çok canlı olan iç talebinin, faiz düşüşünden dolayı daha da artmasını ve böylelikle cari açığın finanse edilemeyecek boyutlara ulaşmasını engelleyip, enflasyonla mücadelede hükümetin elini de kuvvetlendirecektir. Kurumsal kredilerde herhangi bir değişiklik yapılmayacağı için yatırımlar ve istihdamın negatif olarak etkilenmeye-

cek ve bu şekilde ekonominin dengeli büyümesi de sağlanacaktır. Enflasyon düşüyorken bireysel kredilerin yüksek tutarlarda seyretmesi, belli bir süre sonra vatandaşın kredi kullanma maliyetinin gerçekten çok yüksek olduğunu ve gelirinin hedeflenen enflasyon oranında arttığı, fakat reel kredi kulla-

rafından kullanılan kredilerin maliyetlerini arttırmamak için kurumsal ve gerçek kişi ayrımının iyi çizilmesi gerekmektedir.

Bu şekilde eş zamanlı olarak yapılacak bir faiz indirimi, Hazine'nin borçlanma maliyetlerini aşağıya çekecek, kısa vadeli spekülasyon amaçlı sermaye girişini engelleyerek iç borçların çevrilmesini kolaylaştıracak, iç borçların GSYİH'ya olan oranını da aşağılara çekecektir. Faizlerin bu şekilde bireysel tüketici kredileri-

nin faizinin dayanamayacak boyutta olduğu gerçeğini görmesini sağlayacak ve iç talebin patlamasına neden olan kredi kullanımının giderek azalmasına neden olacaktır.

Bu şekilde yapılacak bir faiz indiriminin bir diğer faydası da faiz düşüşünden dolayı az da olsa cazibesi azalacak olan Hazine tahvil ve bonolarından çıkmak isteyen yabancıların az da olsa Türk Sermaye Piyasasından çekilmelerine neden olacak ve bu

şekilde döviz kurunda bir düzeltme hareketi meydana gelecektir. Bu ise, ithalatın kısılmasına, ihracatın ise ivme kazanmasına katkıda bulunacak ve cari açığın zaman içinde kapanmasını sağlayacaktır. Bunun yanında alınması gereken bir diğer tedbir ise hükümetin harcama programına geçen 2 yılda olduğu gibi dikkat etmesi, memur ve işçi maaşlarına hedeflenen enflasyonla paralel bir şekilde zam yapılması gerekmektedir. Bu şekilde iç talebin kontrolü kısmen de olsa sağlanacak ve ekonominin daha da ısınması önlenecektir.

Ancak, yapılması gerekenler sadece harcama kalemlerinde olmayıp yıllardır gündemde olan **Gelir İdaresinin yeniden yapılandırılması** süratle tamamlanarak ülkemizin ihtiyaçlarına cevap verebilecek, kayıt dışını kayıt altına alıp, zaten kayıt altında olanları da etkin bir şekilde kontrol edebilecek etkin bir altyapıya sahip yeni bir **Gelir İdaresinin** oluşturulması gerekmektedir. Bilindiği üzere devletin en temel gelir kaynağı, karşılıksız ve geri ödemesi olmayan vergidir. Vergilerin etkin bir şekilde toplanması birçok kurumda mali imkansızlıktan dolayı yapılamayan diğer yapısal reformların da hayata geçirilmesini kolaylaştıracak ve yıllardır borç sarmalı içerisinde olan Hazineimizin bu sar-

maldan kurtulmasını sağlayacaktır.

Ülkemizde son üç yıldır uygulanan ekonomik programın ve de 3 Kasım seçimlerinden sonra gelen tek parti hükümetinin vermiş olduğu güven duygusunun etkisiyle enflasyonla mücadelede ve iç borçların GSYİH'ya oranının düşürülmesinde özellikle son iki yıldır önemli kazançlar elde edilmiştir. Ancak, sağlanan güven ortamının da etkisiyle tüketici faizlerinde meydana gelen düşme sonucunda 2001 krizinden beri sürekli ertelenen tüketici talebinde 2004 yılında adeta bir patlama olmuş, bunun sonucunda ise cari açık 10 milyar dolara ulaşarak GSMH'nın yüzde 4 seviyesinin de üzerini zorlamaktadır. Bunun yanında enflasyonla mücadelede elde edilen başarıya rağmen Mayıs ayında ekonomide yaşanan türbülansın sonra Hazinesin borçlanma maliyetleri düşmüştür. Şimdi ekonomi yönetiminin hem hazinesin borçlanma maliyetin düşürmesi ve hem de tüketici kredilerinin artmasını engelleyerek cari açığın daha da açılmasını önlemesi gerekmektedir. Bunu yaparken de ekonominin büyümesini ve istihdamın artmasını engellememesi gerekmektedir.

Mevcut para ve maliye politika araçları içerisinde ise bunu gerçekleştirmenin temel yolu Mer-

kez Bankası ile diğer ekonomi yönetiminin koordineli bir şekilde çalışmasıdır. Bize göre şu ortamda yapılması gereken en iyi çözüm, **Merkez Bankasının fonlama maliyeti diye bilinen faizleri indirmesi**, bununla eş zamanlı olarak hükümetimizin de kurumsal kredilere dokunmadan, bireysel tüketici kredilerdeki **Kaynak Kullanımını Destekleme Fonunun** oranını şuan bankalar tarafından bireysel tüketici kredilere uygulanan faizlerin düşmesini engelleyecek boyutta arttırmasıdır. Bu şekilde Hazinesin borçlanma maliyeti aşağıya çekilirken, bireysel kredilerdeki yavaşlama sayesinde cari açığın daha da artması engellenecek ve iç talebin kısılmasının etkisiyle enflasyonla mücadele daha da kolay hale gelecektir. Aynı zamanda kurumların kullandıkları kredi maliyetleri artmayacağı için yatırım ve istihdamın artması sağlanacaktır. Bu nedenle hükümetin KKDF'nun arttırılması yönünde almış olduğu karar yerinde bir karar olmuştur. Merkez Bankasının da gelişmeleri yakından takip ederek faizlerde 1-2 puanlık bir indirim gitmesi, hem Hazinesin borçlanma maliyetini düşürecek, hem de hükümetle uyum içerisinde çalışıldığı imajı vererek alınan kararın doğruluğu konusunda piyasaların ikna edilmesine katkıda bulunacaktır.

OECD Ülkelerinde İstihdam Üzerindeki Vergi Yükü Azaldı

OECD üyesi ülkelerde istihdam üzerindeki vergi yükü son yedi yılda 1.5 puan geriledi. İrlanda'da bu dönemde vergi yükü 18.3 puan gerilerken, Türkiye'de ise 3.8 puan artış gösterdi. OECD Üyesi 30 ülkenin 19'un da çalışanlar üzerindeki vergi yükünde gerileme kaydedildi.

Calışanlar üzerindeki vergi yükü ya da işverenin ücret ve sosyal güvenlik kesintilerinden sonra ödediği ile işçinin vergi ve sosyal güvenlik kesintilerinden sonra eline geçen miktar arasındaki fark, pek çok OECD ülkesinde düştü. İstihdam üzerindeki vergi yükünün düşmesi, hem istihdamın artmasına hem de yeni yatırımlar yapılmasına olanak tanıdı. Özellikle İrlanda bu anlamda son yıllarda önemli bir başarı kazandı.

OECD'nin yıllık Gelir Vergisi raporuna göre, işverene ortalama maliyeti üzerinden yüzde

olarak hesaplanan, tipik bir evli ve iki çocuklu bir üretim işçisi için vergi farkı son yedi yıl içinde, OECD'ye üye 30 ülke arasında yaklaşık yüzde bir buçukluk bir düşme eğilimi gösterdi.

OECD üyesi 19 ülkede çalışanlar üzerindeki vergi yükü son yedi yılda düşerken, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 11 ülkede arttı. İrlanda 1996 ve 2003 yılları arasında yüzde 18.3 puanlık bir düşüş ile vergi farkının en büyük düşüş gösterdiği ülke oldu. Bunu yüzde 9.9 puan ile Macaristan, yüzde 8.3 puan ile ABD, yüzde 8.2 puan

ile İtalya ve yüzde 7.0 puan ile İngiltere izledi. Buna karşın, yine bu dönemde bazı ülkelerde vergi farkı artış eğilimi gösterdi. Yüzde 9.5 puanla İzlanda en büyük artışı yaşadı bunu yüzde 7.1 puanla Slovak Cumhuriyeti ve yüzde 3.8 puanla Türkiye izledi.

Gelir vergisi ve sosyal güvenlik katkılarına ilişkin raporda, gelire, aile yapısına ve yaşanan ülkeye bağlı olarak, işçilere uygulanan gelir vergisi, sosyal güvenlik katkıları ve maddi katkıların OECD ülkelerindeki farklı oranlarını göstermeyi amaçlıyor. Aynı zamanda pek çok

OECD ülkesindeki vergi sistemindeki belirlenimin ortak özellikleri de ortaya koymakta. Örneğin, OECD ülkelerinin çoğu, bekar işçiler ile karşılaştırıldığında evli ve çocuklu çiftlere önemli miktarda ödeme yapmaya devam etmekte. Değişik gelir seviyeleri üzerindeki vergi oranlarının karşılaştırması, tüm OECD ülkelerinin, gelir üzerindeki vergi oranını belirlemede, kişilerin durumlarını göz önünde tuttuğunu göstermekte.

2003 yılı verilerine göre, ortalama ücretli bir bekar işçi maliyetinde vergi ve sosyal güvenlik payının en yüksek olduğu ülke yüzde 54.4 ile Belçika oldu. Almanya yüzde 52.0 ile ikinci sırada gelmekte. En düşük oran ise yüzde 14.1 ile Kore'dir bunu yüzde 17.3 ile Meksika izlemekte.

Ortalamanın üçte ikisi kadar daha çok kazanan bir bekar işçi üzerindeki vergi yükü ile ortalamadan üçte bir oranında daha az kazanan bir bekar işçi karşılaştırıldığında, ödenen vergi oranlarında oldukça belirgin farklılıklar gözlenmektedir. 2003 verilerine göre, ortalama bir üretim işçisinden üçte iki oranında daha çok kazanan bir bekar işçi, yaklaşık olarak, işçi maliyetinin yüzde 41.4'ü kadar bir vergi ve sosyal güvenlik yükü ile karşı karşıya kalmakta. Buna karşın, ortalama bir üretim işçisinden üçte bir oranında daha az kazanan bir bekar işçi için bu oran yüzde 32.7'dir.

Rapor, tüm OECD ülkelerinde uygulanan ulusal gelir vergileri ve mali yardımların detaylı birer açıklamalarını da içinde barındırıyor.

OECD üyesi ülkelerde son 7 yılda istihdam üzerindeki vergi ve sosyal güvenlik yükündeki değişim	
Ülke	Değişimi
İrlanda	-18,3
Macaristan	-9,9
ABD	-8,3
İtalya	-8,2
İngiltere	-7,0
İsveç	-5,1
Finlandiya	-4,3
Lüksembourg	-3,3
Portekiz	-3,2
İspanya	-2,6
Yunanistan	-1,6
Belçika	-1,5
Almanya	-1,5
Danimarka	-1,0
İsviçre	-0,9
Avustralya	-0,8
Çek Cumhuriyeti	-0,7
Fransa	-0,7
Meksika	-0,3
Hollanda	0,2
Kanada	0,6
Avusturya	1,5
Yeni Zelanda	1,6
Polonya	1,8
Kore	2,0
Japonya	2,3
Norveç	2,6
Türkiye	3,8
Slovakya	7,1
İzlanda	9,5

Vergide şeffaflık ve bilgi paylaşımı

OECD, vergi otoriteleri arasında bilgi alış-verişi için yeni şartlar yayınladı. Vergi konularında bilgi alış verişi kolaylaştırılırken, hükümetlerin bu alanda daha şeffaf davranmaları gerekecek. Uluslararası standartlara da uygun olan düzenleme üye ülkeler tarafından büyük kabul gördü.

OECD'nin Mali İşler Komitesi, ulusal vergi otoriteleri arasında bilgi değişimi için yeni şartlar üzerinde anlaşmaya vardı. Bunu, iç hukuk ve uluslararası hukuk anlaşmalarının idaresine destek vermek için gelişmiş ilişkileri sürdürmenin bir parçası olarak çıkardı.

Yeni düzenlemeler, OECD'nin Vergi Anlaşma Modeli'nin 26. Maddesi'nin gözden geçirilmiş versiyonunda yer alıyor ve vergi konularında bilgi alış-verişini içeriyor. Madde 26'da yer alan şartlar, vergi otoriteleri arasında bilgi alışverişi için uluslararası standartlar sağladığından büyük kabul gördü. Bu

güncellenmiş versiyonda, bir çok ülkenin mevcut uygulamalarını ve bununla birlikte vergi amaçları için banka bilgisine erişmenin ideal standardı üzerinde OECD ülkelerinin vardıkları anlaşmayı yansıtıyor.

OECD Mali İşler Komitesi Başkanı Bill McCloskey, 1977'den beri Vergi Anlaşması Modeli'nin bilgi alışveriş şartlarında yapılan ilk kapsamlı revizyonu gösteren bu çalışmanın sonucunu önemine değindi. 2000'den fazla iki taraflı vergi anlaşması, OECD Vergi Anlaşma Modeli'ni temel almakta.

Bugünün küresel ekonomisin-

de, ülkelerin kendi vergi kanunlarını uygulamalarında ve yürütmelerinde hakimiyet sağlamaları, vergi anlaşmalarının doğru uygulanmasını sağlamak için etkili bilgi alışverişinin gerekli olduğu belirtildi. Daha fazla sayıda vergi mükellefi sınır ötesi faaliyetlerle uğraşırken, vergi otoritelerinin vergi kanunlarıyla uyumunu sağlamak için anlaşma ortaklarından bilgi sağlayan etkili bir yasal mekanizmaya ihtiyaç duyulmakta. Vergi mükellefleri ulusal sınırlar tarafından göreceli olarak sınırlandırılmamış küresel bir dünyada çalışırken, vergi otoriteleri işlevlerini yürütürken bu sınırlara saygı gösterme-

li. Bilgi alışveriş şartları diğer ülkelerin egemenliğine ve vergi mükelleflerinin haklarına zarar vermeden tüm sınırlarda işbirliğinin yasal bir çerçevesini sunmakta.

McCloskey açıklamasında “Düzenleme vergi konularında bilgi alışverişinin yeni uluslararası standardını yansıtıyor” dedi. OECD üye ülkelerinin büyük bir çoğunluğu yeni standardın şartlarını şimdiden karşılıyor ve OECD'nin hem içindeki hem dışındaki diğer ülkelerin Madde 26'da bilgi alışverişi standardına yönelmelerini istediğini belirtti.

“Madde 26'da yapılan önemli değişiklikler aşağıdaki gibidir:

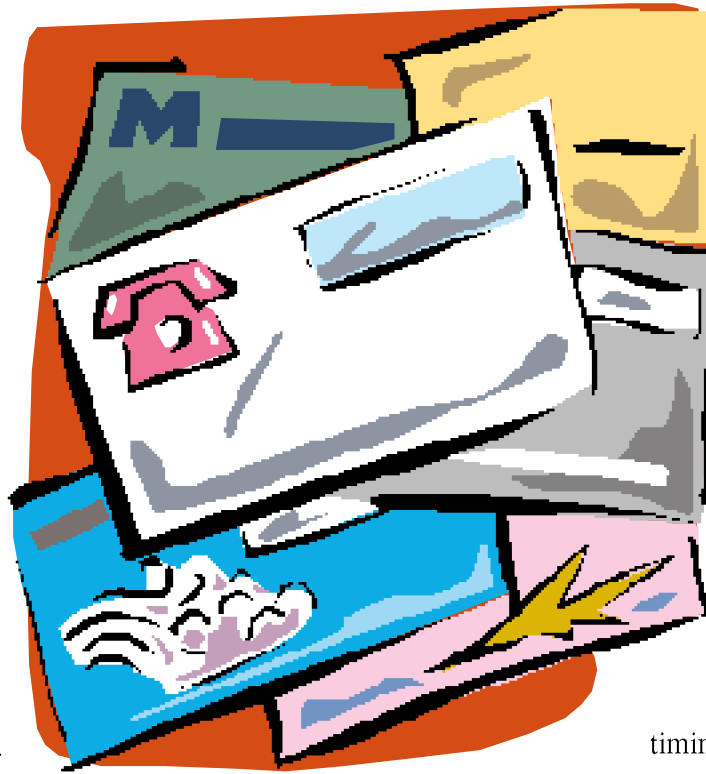
- “İç vergi kazancını” bilgi alışverişinin saklanması-ndan korumak için yeni bir paragraf eklendi. İç vergi kazancı anlamı, talepte bulunan vergi tarafının kendi vergi amaçları için bu gibi bir bilgidan bir çıkarı olma-

dıkça, anlaşma taraflarından birinin talep ettiği bilgidan diğer anlaşma tarafını mahrum eden kanunlara veya uygulamaları konu ediniyor. Yeni paragraf Anlaşma Devletleri kendi vergi amaçları için bilgiye ihtiyaçları

değişimini sağlayabilmek için eklendi. Yeni 5. paragraf, banka sırlarını bilgi değişimini reddetmenin temeli olarak kullanılmasından koruyor.

- Madde 26'da yer alan gizlilik kuralları, gözetim otoritelerine bilginin açıklanmasına izin vermek için değiştirildi. Bu değişiklik OECD ülkelerinde yükselen bir trendi yansıtıyor. Gözetim otoriteleri, Anlaşmaya taraf olan devlet genel idaresinin bir parçası olarak, vergi yönetimini ve yürütme yetkilerini denetleyen otoritelerdir.

Madde 26'da yapılan bu ve diğer değişiklikler ile bunların açıklamaları, şeffaflık ve bilginin etkili alışverişi ilkelerini amaçlayan, bir grup üye olmayan ülkenin ortaklaşa geliştirdiği 2002 Model Vergi Konularında Bilgi Alışverişi Anlaşması ile de uyum göstermekte.

olup olmadıklarını hesaba katmaksızın bilgi sağlayabilecekleri ve alışverişinde bulunabileceklerine açıklık getiriyor.

- Yeni paragraf, asıl bilgi sahipliğinin ve bankalar, finans kuruluşları, adaylar, acenteler, mütevelliler tarafından sahip olunan bilginin

Tüketici kredileri yüzde 294 arttı

Yılın ilk altı aylık dönemde 3 milyon 160 bin kişi 14.6 katrilyon tüketici kredisi kullandı. Bir önceki yılın aynı dönemine göre tüketici kredilerinde artış yüzde 294 oldu. Tüketici kredilerinin mal ve hizmet gruplarına göre dağılımında, dayanıklı tüketim malları, mesleki amaç, eğitim, tatil, gıda, giyim gibi seçenekleri içeren “Diğer” kalemi yüzde 46 ile en büyük paya sahip. Bunu sırasıyla yüzde 41 ve yüzde 13 pay oranları ile taşıt ve konut kredileri izledi.

Bankalar Birliği tüketici kredileri ile ilgili verileri açıkladı. Tüketici kredilerindeki hızlı artış eğilimi sürüyor. Bankalar Birliği verilerine göre, haziran 2004 itibarıyla kullanılan tüketici kredilerinin toplam bakiyesi 14,6 katrilyon lira, kişi sayısı ise 3.160.463 oldu. Kişi sayısı hem haziran 2003 ve hem de mart 2004'deki toplam bakiyeye göre sırasıyla yüzde 72 ve yüzde 11 oranında arttı. Tüketici kredisi bakiyesi ise bir önceki yılın aynı dönemine göre

yüzde 294, Aralık 2003'e göre yüzde 32 oranında artış gösterdi.

Kullandırılan Miktar ve Kişi Sayısı

Tüketici kredisi veren bankalardan derlenen bilgilere göre nisan-haziran 2004 döneminde 916.249 kişi, 6.611 trilyon lira tutarında tüketici kredisi kullandı. Tüketici kredisi kullanan kişi sayısı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 77, bir önceki üç aylık döneme göre ise yüzde 7 oranında arttı. Aynı dönemde kullandırılan tüketici

kredisi miktarı ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 300, bir önceki üç aylık döneme göre yüzde 29 oranında artış gösterdi.

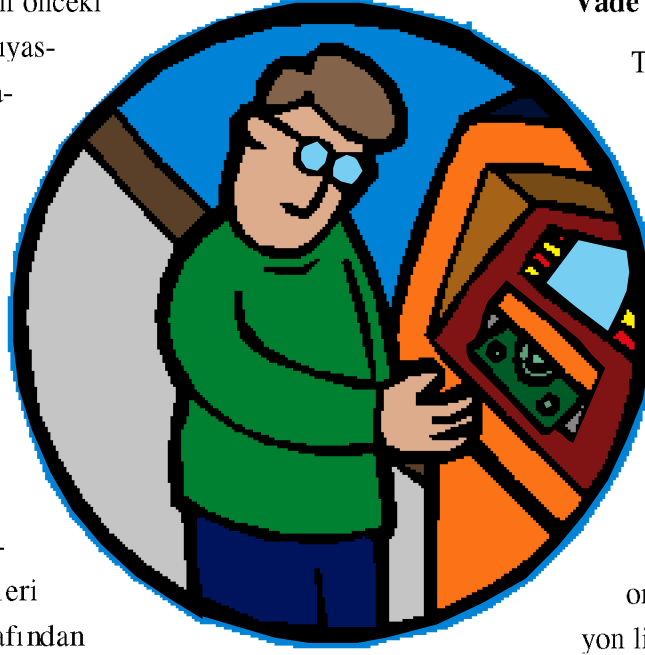
Mal ve Hizmet Gruplarına Göre Dağılım

Tüketici kredilerinin mal ve hizmet gruplarına göre dağılımında, dayanıklı tüketim malları, mesleki amaç, eğitim, tatil, gıda, giyim gibi seçenekleri içeren “Diğer” kalemi yüzde 46 ile en büyük paya sahip. Bunu sırasıyla yüzde 41 ve yüzde 13 pay oranları ile taşıt ve konut

kredileri izlemekte. Bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla taşıt kredilerinin payı 4 puan, konut kredilerinin payı 6 puan artarken 'diğer' kaleminin payı 9 puan azaldı. "Diğer" grubunda 750.622 kişi tarafından 3.024 trilyon lira tutarında kredi kullanıldı. Taşıt kredileri 136.454 kişi tarafından 2.696 trilyon lira tutarında, konut kredileri ise 29.173 kişi tarafından 891 trilyon lira tutarında kullanıldı.

Geçen yılın nisan-haziran 2003 dönemine kıyasla taşıt kredileri yüzde 342, konut kredileri yüzde 630, diğer krediler

ise yüzde 228 oranında arttı. Toplam bakiyeler itibariyle, taşıt kredileri yüzde 363, konut kredileri yüzde 316, diğer krediler ise yüzde 233 oranında artış gösterdi.

Vade Dağılımı

Tüketici kredilerinin vade dağılımına göre en fazla tercih 19-24 ay vade dilimine oldu. İkinci grup ise 25-36 ay vade dilimi.

Takipteki Krediler

Kanuni takipteki tüketici kredileri haziran 2003'e kıyasla dönemde yüzde 23.5 oranında artarak 9,1 trilyon lira dan 11,2 trilyon liraya yükseldi. Bakiye miktarı 61,9 trilyon lira olan takipteki krediler, toplam tüketici kredilerinin yüzde 0,2'sini oluşturmaktadır. Dönem içinde kanuni takibine geçilen kredilerin yüzde 53'ü taşıt, yüzde 4'ü konut, yüzde 43'ü ise diğer krediler oldu.

	Mal ve Hizmet Gruplarına Göre Dağılım		(Milyar TL)
	Yüzde Değişme		
	Nisan-Haziran 2004	Nisan-Haziran 2003 dönemine göre	Ocak - Mart 2004 dönemine göre
Akım			
Taşıt	2.695.968	342	23
Konut	890.937	630	40
Diğer	3.024.331	228	32
Stok			
Taşıt	6.662.794	363	29
Konut	1.925.840	316	55
Diğer	6.037.540	233	29

Beşinci yılında euro

2005 yılının başından itibaren euro beşinci yılına giriyor. Avrupa bütünleşmesinin önemli kilometre taşlarından biri olan ortak para birimi beş yılda varlığını ve etkinliğini kabul ettirdi. Dolardan sonra dünya ticaretinde kullanılan, en etkili para birimi haline geldi.

Avrupa ortak para birimi olan euro, önümüzdeki Ocak ayında beşinci yılını dolduracak. Avrupa entegrasyon sürecinin tarihi bir mihenk taşı olan euro, bir önceki kuşaktan çok az kişinin inandığı 300 milyon Avrupalı için yeni bir parasal gerçeği yarattı. Bu “büyük parasal deneyimin” gelecekte ne olacağı bilinmezken, euro kısa hayatında şimdiden önemli değişiklikler gördü. İlk beş yılını yaşayan pek çok kurum gibi euro da yükselişler ve düşüşler yaşadı ve euronun rolü hem Avrupa’da hem de deniz aşırı ülkelerde geliyor ve genişliyor.

IMF’in yayın organı Finance & Developmet” dergisinde Hamid Faruquu tarafından yapılan çalışmada euro’nun doğuşundan, gelecek beklentilerine kadar bir değer-

lendirmeye yapıldı. Çalışma da şu görüşlere yer verildi;

Euronun doğuşu, Avrupa entegrasyonunun savaş sonrası tarihinde bir dönüm noktasıdır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da yaşayan halklar için daha yakın bir birlik ve işbirlikçi bir gelecek yaratmak için yürütülen 50 yıllık çabalar, birçok yönden, tek para biriminin yaratılmasıyla sonuçlandı. Ekonomik ve Para Birliği’ni (EMU) para birimi olarak euro’ya yönelten süreç 3 ayrı aşamada gerçekleşti.

İlk aşama Temmuz 1990’a kadar tüm üye devletler arasında sermaye hareketleri üzerindeki tüm sınırlamaların kaldırılması idi. Sermayenin tamamen liberalleştirilmesiyle, Avrupa “tek pazar” daha derin bir mali boyuta sahip oldu. Finansal piyasaların artan akış-

kanlığına rağmen, paranın resmi parite sınırının bir döviz kuru oranı rejimiyle birlikte yarattığı olası gerilimler üzerindeki sınırlarını da arttırdı. İkinci ve üçüncü aşamada Avrupa Birliği Anlaşması’nda (Maastricht Anlaşması) çok önemli hale geldi ve euronun temelini oluşturuldu. Maastricht, dört alanda euro’ya gelecekte katılacak ülkelerin ekonomilerin yeterli yakınsamayı gerçekleştirmek için nominal kriterleri belirledi. Bu dört alan: enflasyon, faiz oranları, döviz kurları ve kamu finansmanıdır.

İkinci aşamada ayrıca, Avrupa merkez bankasının öncüsü olan Avrupa Para Enstitüsü’nün kurulmasını da içeren, parasal bölge biçimlendirmesi ve işletmesi için yeni bir kurumsal yapı projesi sergiledi. Üçüncü aşama 1 Ocak

1999'da 11 ülkenin para kurlarını euro olarak sabitlediklerinde başladı.

Yeni parasal ve mali yapı

Ortak para kurunu kabul etmek aynı zamanda tek para politikasını kabul etmek anlamına geliyor. Maastricht Anlaşması göre, bağımsız Avrupa Merkez Bankası (ECB) öncelikli amacı olan fiyat istikrarını sürdürerek euro'nun değerini koruyor. Peki bu durumda ulusal merkez bankalarına ne oluyor? Ulusal Merkez bankaları ECB ile birlikte "euro sistemi" olarak bilinen: para politikasını tanımlamaktan ve uygulamaktan sorumlu olan bir bilgi ağı, ödeme sistemlerinin düzgün işleyişinin sağlanması, yabancı para kuru işlemlerinin yürütülmesi ve resmi dış rezervlerin idare edilmesi sistemlerini içeriyorlar.

Euro sistemi içinde ulusal merkez bankalarının idarecileri ECB icra kurulu ile birlikte, bölge için para politikasının formüle edilmesinden sorumlu ana karar alma organı ECB'nin İdare Konseyi'ni oluşturuyor. Parasal hakimiyetin eşi olmayan transferi gerçekleştirilirken, başarı bu yeni uluslar üstü kuruluşun güvenilirliğine bağlı. Deneyim eksikliği olan ECB, adını ulusal merkez bankalarının deneyim ve kredibilitesini çekerek duyurdu. ECB, yüksek kurumsal bağımsızlığına ve fiyat istikrarını sağlamayı amaçlayan açık para politikasına bağlı olarak çok kısa zamanda olgunlaştı. Fiyat istikrarını

sağlamayı amaçlayan açık para politikası, "yüzde 2'nin altında fakat ona yakın" tüketici fiyat enflasyonu olarak açıklandı.

Parasal Birlik'in, üyelerinin kamu finansmanı için de bazı uygulamaları var. ECB tek para politikasını yürütürken, mali- ve yapısal- politikalar her bir üyenin sorumluluğunda kalıyorsa da ulusal ekonomilere atfedilen koşul "ortak kaygının bir unsuru olarak" belirtiliyor. Bir başka uygulama da euro bölgesinin parasal entegrasyonunun güçlü mali bütçeler tarafından desteklenmesi ihtiyacıdır. Tüm bölgeye yaygın mali disiplini sağlamak için, Maastricht Anlaşması üyelere İstikrar ve Büyüme Pakti'nde açıklanan "aşırı mali açıklar"dan kaçınmalarını şart koşuyor. Paktin ana amacı, izleme ve (eğer gerekirse) ceza unsurları aracılığıyla EMU'nun kalıcı bir özelliği olarak güçlü kamu finansmanı sağlamak. Pakt, normal konjonktür dalgalanmaları boyunca aşırı mali açıklara başvurmadan, istikrara yönelik para politikasını destekleyen bütçe politikalarını geliştirmeyi amaçlıyor.

Euro için sırada bekleyenler

Yeni kuruluşlarla birlikte, euro bölgesinin coğrafyası ortak para biriminin yaratılmasından beri değişti. Yunanistan'ın 2001'de 12. üye olarak AB'ye girişinden bu yana, euro bölgesi, geçtiğimiz Mayıs ayındaki AB genişlemesi öncesinde AB'nin üç üyesi dışındaki tüm üyeleri: Avusturya, Bel-

çika, Filanda, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksembourg, Hollanda, Portekiz ve İspanya'yı kapsıyordu. Maastricht Anlaşması onaylandığında, İngiltere ve Danimarka, ulusal para birimlerini euro ile değiştirmekte "çekince koymayı" kabul ederken euroya geçme seçeneğini gelecek için açık bıraktı. İsveç sürekli bir muafiyeti değil bir istisnayı kabul etti ve böylece euro'yu kabul etmesi talep edildi fakat bunu belli bir tarihe kadar kabul etmesi gerekmiyor. Bu üç ülkeden sadece Danimarka, euro karşısında Danimarka Kronu'nun döviz kuru oranını euroya karşı EMU'nun geçiş döviz kuru mekanizmasının ERM2 dar dalgalanma bandını 2.25 içinde koruyor.

Mayıs ayında AB'ye katılan 10 ülkenin hepsinin euro'yu kabul etmesi bekleniyor. Maastricht Anlaşmasında belirtilen diğer uyum kriterine ek olarak, euroyu kabul etme niyetinde olan bir ülke ERM2'de döviz kuru oranını iki yıl boyunca istikrarlı kılmak zorunda. Bu ülkelerde döviz kuru düzenlemelerindeki mevcut çeşitlilikle birlikte, euro'nun yaygın olarak kabul edilmesi ihtimali, yaygın olarak kullanımına doğru oluşabilecek bir değişiklik gerektirecek. Bu değişiklik ilk olarak para birimine başvuru ve müdahale ve sonunda iç parada yapılacak. Yine de, İngiltere ve Danimarka davalarındaki gibi euro'yu er ya da geç kabul etmenin tercih edilip

edilmeyeceği kararı karmaşık bir konu olmaya devam ediyor. Temel olarak, her bir ülke, kendisi için euro bölgesiyle daha fazla ticaret ve mali entegrasyon vaadi gibi maliyetleri aşan uygun çıkarların hangi noktada olduğunu, özellikle “hepsine uyan” bir para politikasının kabul edilmesini belirlemek durumunda.

Sınırları olmayan para birimi

Küresel aşamada, euro sadece ABD dolarına karşı ikinci bir rol oynadı. ECB, üyeleri için, ne para biriminin uluslararası hale gelmesini teşvik etti ne de engelledi. Yine de euro bölgesinin ekonomik büyüklüğü ve ulusal para birimlerinin mirası verildiğinde “uluslararası para birimi” olarak euronun rolü başlangıcından hem yakın hem de uzaktı. İç para ile birlikte uluslararası para biriminin kullanımı aynı fonksiyonlarla ilgili olarak kategorileştirilebilir- muhasebe birimi, döviz kurunun ortası ve değerlerin saklanması.

Euro, euro bölgesinin dış ticaret akışının yaklaşık yarısı için yerleşik bir para birimi olarak kullanılıyor. Nakit temelli işlemler için paralel bir para birimi olarak, euronun kullanımının değerlendirilmesi zordur çünkü bu ticaretler genellikle kayıtlanamaz ve bazen yasal olmayan veya yer altı ekonomilerini kapsar. Net para akışı hakkındaki banka bilgileri - yurt dışına gönderilen euro banknotları eksi alınanlar- 30 milyar euro'dan fazlasının veya sirkülasyondaki

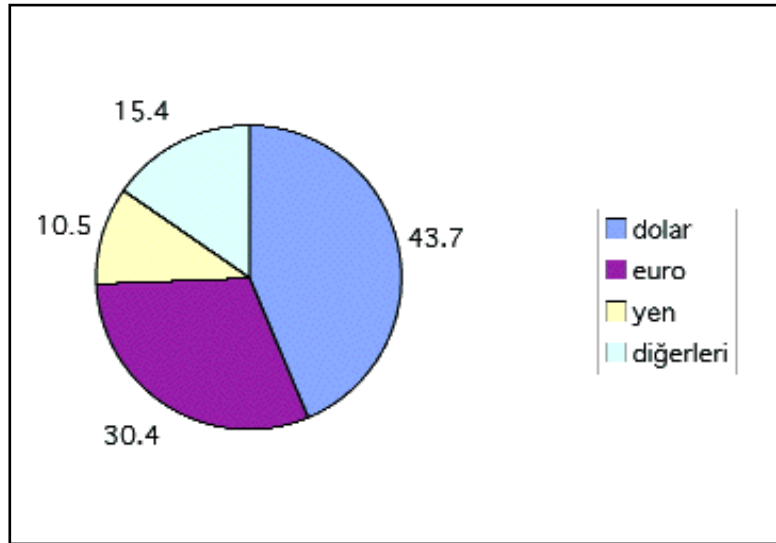
tüm euroların neredeyse yüzde 10'unun Ocak 2002'den haziran 2003'e kadar euro değişimi boyunca yerleşiklere sağlandığını belirtiyor.

Euronun özel sektördeki en önemli uluslararası rolü, finansal varlıklar için bir para birimi olarak adlandırılmasıdır. Örneğin, 1999'dan beri euro-banknot borç payı hızla arttı ve şimdi uluslararası borç menkul kıymet stoklarının neredeyse 1/3'lük önemli bir bölümü ile hemen ABD dolarının arkasında yer alıyor. Uluslararası kredi piyasasında yerleşik olmayanlara verilen euronun ve doların ayrı ayrı kredi hisseleri benzer biçimde dağılım gösteriyor.

Euronun resmi kullanımı açısından, para birimi fonksiyonlarına başvuru ve müdahale birbirine dolanma eğiliminde. 2003'te euro alanı dışındaki 51 ülke ve bölge

euro'ya ya başvuru veya güven kaynağı para birimi olarak ya da kur sepeti çapasının bir parçası olarak kullanıyor. Bir dizi AB ülkesi ve Batı Balkanlardaki ve Afrika'daki ülkeler euro'yu tek güven kaynağı para birimi olarak kullanıyor. Ayrıca Rusya kur sepeti çapasında ABD doları ve Avrupa tek para birimi arasındaki 60-40'lık bir bölünmeyi koruyor. Euro görece olarak hisselerinde 1999'un sonunda yüzde 12.7'den 2002'nin sonunda 18.7'ye gittikçe artmasına rağmen, bir yedek aktif olarak, dış rezervlerin resmi tutumundaki baskın para birimi ABD dolarıdır. Para birimi bölge haritası yeniden çizilmeye devam ederken ve ECB'nin kredibilitesi tarafından desteklenirken, euronun küresel ticaret ve finansa ulaştığı nokta genişlemesini sürdürmeye muhtemelen devam edecektir.

**Başı çeken para birimleri
(2003 ikinci çeyrek)**

Kaynak: Avrupa Merkez Bankası

Dış faiz şokları, TL'yi etkiliyor

ABD Merkez Bankası'nın faiz oranları ile ilgili kararları, TL'nin değeri üzerinde hemen etkili oluyor. Türkiye'de Türk Lirası, dolar kuru, risk primi, faizler ve sermaye hareketleri yanında, ABD para politikası kararları da önemli etkiye sahip

Amerika Birleşik Devletleri faiz artırımları ve para politikası Türk Lirası'nın değeri ve genel makro ekonomi üzerinde büyük etkiye sahip. Merkez Bankası tarafından yapılan araştırma, özellikle ABD kaynaklı faiz şoklarının TL'yi ve Türk ekonomisini yakından etkilediğini ortaya çıkardı.

Merkez Bankası tarafından yapılan araştırmada, sermaye hareketleri, risk primi ve bankacılık krizleri vurgulanarak sonuca ulaşıldı.

Sermaye Hareketleri kanalı; teorik olarak, yurtdışı faiz oranla-

rının yurt içi faiz oranlarından daha yüksek olması durumunda, uluslararası yatırımcılar arbitraj imkanlarını tüketinceye kadar, ülkeye sermaye girişinin azalması (ya da sermaye çıkışının olması), faiz oranlarının yükselmesi ve ülke parasının yabancı ülke paraları karşısında değer kaybetmesi beklenir. Bu mekanizmanın tersi de geçerlidir. İlk durumda, sermayenin çıktığı ülkenin dış ticaret dengesi üzerindeki olumsuz etkilerinin görülmesinin yanı sıra, ülkenin iç/dış borcunun güçlü ülke paralarına ya da dünya (dış) faiz oranlarına endeksli olup olmamasına bağlı olarak, bu ül-

kelerdeki ekonomik politikaların sürdürülemez hale gelmesine ve dolayısıyla krizlerin yaşanmasına neden olacak bir süreç de başlayabilir. Sermaye hareketlerinin belirleyicileri ile ilgili literatürde, sermaye hareketlerinin temelde ülkeye özgü içsel faktörler ve ülkenin kontrolü dışındaki global faktörler tarafından belirlendiği üzerinde durulmakta ve bunlar arasındaki etkileşim incelenmektedir. İçsel faktörler, fonları ülkeye çekmede etkili olan, genellikle ülkedeki yatırım fırsatlarını ve riski etkileyen büyüme, fiyatlar, kamu dengesi gibi makro büyüklükler ve kurumsal düzenle-

meleri ifade ederken, dışsal faktörler fonları yükselen ekonomilere doğru iten uluslararası faiz oranları gibi göstergeleri içermektedir. Türkiye'nin de içinde yer aldığı 32 gelişmekte olan ülke için yapılan ampirik incelemede, global faktörlerin sermaye hareketleri üzerinde güçlü bir etkiye sahip olmakla birlikte, içsel faktörlerin sermaye hareketlerini açıklamada daha baskın olduğunu ileri sürmüştür.

Risk Primi kanalı; gelişmekte olan ülkeler açısından, ülke riskinin temelde maliye politikasının sürdürülebilirliği ve borç düzeyi tarafından belirlendiği bilinmekle beraber, ABD para politikası değişikliklerinin de (faiz kararlarının) ülke riski ve dolayısıyla iki ülke arasındaki faiz oranları farkı ile ölçülen faiz marjı üzerinde etkili olduğu öne sürülmektedir. Öncelikle, gelişmekte olan ülkelerde, başta kamu maliyesindeki dengesizlikler olmak üzere, makroekonomik ve politik istikrarsızlığın yaygın olarak görülmesi nedeniyle, bu ülkelerin geri ödememe riskinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla, bu ülkelerin kamu borçlanma senetlerinin getirileri, yatırımcıların olası riskini tazmin edecek şekilde, risksiz ülke (ABD) kamu kağıtlarının getiri-

lerinden daha fazla artmak zorundadır. İkinci olarak, ABD faiz oranlarındaki bir artış, özellikle ABD doları cinsinden ve kısa vadeli borçlanmış ülkelerin borç yükünü artırarak geri ödeme gücünü olumsuz yönde etkileyecektir. Son olarak, ABD faiz oranlarındaki bir artış yatırımcıların risk alma arzusu- nu azaltabilecektir. Bu, yatırımcıların riskli piyasalara olan ilgilerinin azalması ve bu ülkelerde gerekli finansal kaynakların azalması anlamına gelmektedir.

Bankacılık krizleri; son olarak, gelişmekte olan ülkelerdeki çoğu bankacılık krizinin ABD gibi gelişmiş ülkelerdeki faiz artışları ve döviz kuru değerlenmeleri ile ilişkilendirildiği ve ABD para politikasındaki bir değişimin etkisinin ülkedeki döviz kuru rejimine bağlı olduğu belirtilmelidir. 1997 yılında yaşanan Asya krizini temel olarak dışsal şoklara bağlamaktadır. Bu şoklar, 1994 yılında Çin'deki devalüasyon, Japonya'da görülen uzun süreli durgunluk ve ABD dolarının 1995 yılından başlayarak 1997 yılına kadar özellikle Japon yeni karşısında hızla yükselmesi olarak sıralanmıştır.

Söz konusu argümanlar Merkez Bankası tarafından Türkiye için olay inceleme yaklaşımı ve ya-

pısal VAR olmak üzere iki farklı yaklaşımla test edilmiştir. ABD Merkez Bankası'nın faiz oranları ile ilgili kararlarının, bir başka deyişle bir dış faiz şokunun, TL'nin değeri üzerinde hemen etkili olduğunu göstermektedir. Yapısal VAR sonuçları, şokun risk primi ve piyasa faiz oranlarında artışa neden olduğunu gösterirken, olay inceleme yaklaşımının sonuçları faiz kararlarının etkilerinin söz konusu dönemde ülkenin makro ekonomik durumu ve politik gelişmelerinden bağımsız değerlendirilemeyeceğini düşündürmektedir. Tüm bulgular bir araya getirildiğinde, Türkiye'de TL/USD kuru, risk primi, faizler ve sermaye hareketleri üzerinde, temel ekonomik dengelerdeki gelişmelerin yanında, ABD para politikası kararlarının da önemini vurgulayan sonuçlara ulaşılmıştır. Bu itibarla kamu dengesinin ve cari işlemler açığının sürdürülebilirliği ülke riski ve sermaye girişleri açısından daha fazla önem atfedilen göstergelerdir. Türkiye'de mali disiplin ve mali disiplin sürdürülebilmesinin önemli bir koşulu olan yapısal reformların gidişatı tarafından belirlenen yüksek ve oynak risk priminin varlığı, kur ve faiz hareketleri üzerinde belirleyici olmaktadır.

Büyümeye petrol freni

Irak'taki çatışmaların yoğunlaşması, Çin ile Hindistan'ın petrol talebinin önüne geçilememesi petrol fiyatlarını zirveye taşıdı. Artan petrol fiyatları dünya genelinde büyüme beklentilerini frenledi. Petrol fiyatlarının yüksek seviyesini korumasının en çok gelişmekte olan ülkeleri etkilemesi bekleniyor.

Ekim 1990'dan bu yana en yüksek düzeyine ulaşan ham petrol fiyatları dünya ekonomisi üzerinde endişe bulutları oluşturmaya başladı. Dünya petrol rezervinin üçte ikisini elinde bulunduran Ortadoğu Bölgesi'ndeki siyasi istikrarsızlık ve muhtemel sabotaj saldırıları ile ABD'deki petrol stoklarının azalması gibi endişeler fiyatların yükselmesinde etken olarak gösteriliyor.

OPEC'in kotaların üzerinde petrol arz etmesine karşın ekonomisi canlanan ABD'nin ve yüksek büyüme performansını sürdüren Çin'in petrol talebi ile Ortadoğu'daki şiddet olaylarının

petrol arzının sürekliliği bakımından yarattığı endişeler yükselişin en önemli iki nedenini oluşturdu.

Uluslararası Enerji Ajansı'na (IEA) göre petrolde son yılların en hızlı talep artışı yaşandı. Günlük bazda dünyadaki ortalama talep, 2003'teki yüzde 2,1'lik artışın ardından 2004'te de yüzde 2,4 büyüyeceği tahmin ediliyor. 2003 yılının ilk çeyreğinde günlük petrol talebi 79,1 milyon varil iken 2004'ün aynı döneminde 81 milyon varile yükseldi.

Çin'in 2004'ün ilk çeyreğinde önceki yılın aynı dönemine göre petrol talebinin yüzde 20 artması, fiyatlar üzerinde ciddi bir ta-

lep baskısı oluşturuyor. Çin'in yanı sıra Japonya ve ABD ekonomisinin de büyüme sürecine gimesi petrol talebini artıran unsurlar oldu. OECD ülkelerinde 270 günlük toplam stratejik stok bulunuyor.

Global ekonomi üzerindeki etkisi

2003 yılı ortalamasına göre yaklaşık yüzde 35 artmış olan kısa vadede dolar/varil 30 sınırının altına inmesi beklenmeyen petrol fiyatlarının global ekonomideki canlılığı sınırlandırabileceği düşünülmektedir. Yüksek petrol fiyatları; petrol ithalatına bağımlılıkları ve GSYİH'yı oluşturan üretim konuları bakımından

petrol ve yan ürünleri ihtiyacının düzeyinin farklılığı dolayısıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde farklı boyutlarda etkili olmaktadır. IEA, OECD ve IMF'in katılımıyla gerçekleştirilen bir araştırmaya göre;

- OECD ülkelerinde petrol fiyatlarının dolar/varil 25'ten dolar/varil 35'e yükselmesinin; artışı izleyen iki yılın her birinde GSYİH'nın yüzde 0,4 daralmasına, enflasyonun ise yüzde 0,5 yükselmesine neden olurken işsizlik oranının da artmasına yol açacağı tahmin edilmektedir.

- Euro alanındaki ülkelerin 2004'te GSYİH'larının yüzde 0,5 daralması, enflasyon oranının ise yüzde 0,5 puan artması beklenmektedir.

- GSYİH Japonya'da yüzde 0,4, ABD'de yüzde 0,3 daralacaktır.

- Gelişmekte olan ülkelerde ise GSYİH'daki gerileme OECD ülkelerine kıyasla daha büyük olacak. Asya ülkelerinde GSYİH'daki azalmanın yüzde 0,8'i bulması beklenmekte.

Diğer sektörlerdeki fiyat düzeyleri, dış ticaret dengesi ve bütçe açıkları üzerindeki olumsuz etkisinden dolayı petrol fiyatlarındaki artışlar petrol ithalatçısı tüm ülkeler için önem arz etmekte. Ancak, Japonya ve Çin gibi petrolde ithalata bağımlılığı

daha yüksek olan ülkelerin ekonomik performansı üzerindeki etkileri daha kapsamlı olabilecektir.

Alman ekonomisi, dünya ekonomisinde ve petrol fiyatlarında yaşanan olumsuz gelişmelerden etkilendi. Artan petrol fiyatlarının Alman ekonomisindeki görece canlanmayı olumsuz etkileyeceği yetkililer tarafından açıklandı.

AB komisyonu, üye 25 ülkeyi yüksek petrol fiyatları nedeniyle vergi indirimine gitmemeleri konusunda uyardı. AB Maliye Bakanları, Haziran ayında vergilerde bir değişiklik yaparken birbirlerine haber vercekleri konusunda anlaştılar. İtalya petrol üzerindeki vergileri indirerek petrol fiyatını sabit tutmak için çalışmalar yapıyordu.

Fransa Sanayi Bakanı petrol fiyatlarının 50 doları aşması durumunda, Fransa'da büyümenin 1 puan gerileyeceğini açıkladı.

Artan petrol fiyatları, petrol tüketiminde dünyada 6. sırada yer alan Güney Kore'yi de vurdu. Ülkenin büyüme hızı yavaşladı.

Türkiye'ye etkisi

Petrol fiyatlarının artması bir çok ürünün fiyatlarına da yansıyor. Ham petrol fiyatlarındaki artışın yanı sıra kurlardaki yükselişte hükümeti zorlayacak. Fi-

yatları artırmama yönünde bir karar alınması vergilerin indirilmesi anlamına gelecek. Ancak, bu durum vergi hedefine ulaşmasını engelleyecek bir gelişme olacak. Bunun yanısıra fiyatların artırılması enflasyon hedefine ulaşılmasını zorlaştıracak.

Türkiye 2003 yılında 4,8 milyar dolar tutarında 177 milyon varil petrol ithalatı gerçekleştirdi. Geçtiğimiz yıl varil başına maliyet 26,9 dolar oldu. Petrol fiyatlarında varil başına 5 dolarlık bir artış ham petrol ithalatında yaklaşık 1 milyar dolarlık ek maliyet getirecek. Petrol fiyatları 35 dolar seviyelerinde kalması durumunda bile Türkiye'nin ham petrol ithalatı 1,8 milyar dolar artarak 6,3 milyar dolara yükselecek.

Türkiye petrolde yaşanan artışı iç piyasaya yansıtmadığı takdirde mali disiplin anlamında büyük sorunlar yaşayabilecek. Yansıttığı zaman ise girdi ve temel mal fiyatlarını, dolayısıyla üretim ve ticaret maliyetlerini artıracığından, bu bir süre sonra tüketici fiyatlarına yansımak durumunda kalacak. Bu durum ise enflasyonla mücadele programını sekteye uğratarak, ekonomik büyümeyi frenleyecek. Petrol fiyatları dünya ekonomisinin üzerindeki kabusu oluşturuyor.

Enflasyon hedefe yaklaşıyor

Ağustos ayında Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 0,79, önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 7,33 bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 10,52 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 11,62 artış gösterdi. Ağustos ayındaki yüzde 0,79 oranındaki artışın 0,49'u devlet sektöründeki fiyat artışlarından, 0,30'u da özel sektördeki fiyat artışlarından kaynaklandı. Artışın, -0,6'sı tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık sektöründen, 0,1'i madencilik ve taşocaklığı sektöründen, 1,3'ü de imalat sanayi sektöründen kaynaklandı.

Ağustos ayında Tüketici Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde 0,58, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 3,87, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 10,04 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 13,97 artış gerçekleştirdi. Bu artışın ana harcama grupları itibarıyla; 0,1'i gıda, içki, tütün grubundan, -0,2'si giyim ve ayakkabı grubundan, 0,3'ü konut grubundan, 0,1'i ev eşyası grubundan, 0,1'i sağlık grubundan, 0,2'si eğitim grubundan kaynaklandı. En yüksek artış Ege bölgesinde yaşanırken, Güneydoğu Anadolu'da en düşük seviye gerçekleşti.

TEFE	AĞUSTOS 2004	AĞUSTOS 2003
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,79	-0,20
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	7,33	10,66
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,52	22,70
(01.09.2003-31.08.2004) - (01.09.2002-31.08.2003) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	11,62	32,07

TÜFE	AĞUSTOS 2004	AĞUSTOS 2003
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,58	0,15
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	3,87	11,73
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	10,04	24,91
(01.08.2003-31.07.2004) - (01.08.2002-31.07.2003) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	13,97	29,55

		2004								2003			
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TEFE	Bir önceki aya göre değişim	2,6	1,64	2,10	2,65	-0,03	-1,05	-1,52	0,79	0,3	0,6	1,7	0,6
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	2,6	4,31	6,50	9,33	9,29	8,14	6,50	7,33	10,7	11,3	13,2	13,9
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,7	0,55	0,89	0,59	0,38	-0,13	0,22	0,58	1,9	1,4	1,6	0,9
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,7	1,29	2,19	2,79	3,18	3,05	3,28	3,87	13,8	15,5	17,3	18,4

Dünya ekonomisi

Euro bölgesinde büyüme sancısı

12 ülkeden oluşan euro bölgesinde yılın ikinci çeyreğinde büyüme yüzde 0.5 olarak gerçekleşti. Diğer ülkelerle kıyaslandığında euro bölgesindeki ekonomik toparlanma daha yavaş seyrediyor. Euro bölgesinin dinamo ekonomilerinin artan petrol fiyatlarıyla büyüme eğilimlerinin daha da yavaşlayacağı tahmin ediliyor.

Avrupa Birliği'nin ortak para birimi euroyu kullanan 12 ülke ekonomisinde 2004'ün ikinci çeyreğinde, ilk çeyreğe göre ortalama büyüme, yüzde 0.5 olarak gerçekleşti.

Eurostat verilerine göre euro ülkeleri içinde yüzde 0.8'lik büyüme ile Fransa ilk sırada yer aldı. Almanya euro ortalaması kadar büyürken, İtalya sadece binde 3 oranında büyüme kaydedebildi. Binde 2 büyüyen Hollanda, Yunanistan ile birlikte euro bölgesinin ortalama büyümesinin düşmesinde etkili oldu.

25 üyeli Avrupa Birliği'nde ortalama büyüme binde 6 oranında kaldı.

Almanya Merkez Bankası (Bundesbank) ülkenin büyümesinin, petrol fiyatlarının artışı sonucu kısıllanacak tüketici harcamaları ve iş-

sizliğe bağlı olarak yavaşlayacağını açıkladı.

Bundesbank'ın raporunda petrol fiyatlarındaki artışın ciddi riskler ortaya çıkardığı belirtildi. Yüzde 10'a çıkan işsizlik oranının da tüketim harcamalarının kısıcıcı bir etken olduğu, ekonomik istikrar için ihracatın kritik önemi vurgulandı.

Diğer yandan Almanya'nın 2004'ün ilk yarısındaki bütçe açığı, AB'nin izin verdiği sınırların üzerinde artış gösterdi. Yılın ilk yarısında 42.7 milyar euroluk net borçlanmayla gayri safi yurtiçi hasılanın yüzde 4'üne ulaşan Almanya'nın bütçe açığı, geçen yılın aynı döneminde yüzde 3.6 seviyesindeydi.

Maliye Bakanlığı, Almanya'nın bütçe açığının yıl sonuna kadar

GSYİH'nin yüzde 3.5'ine kadar düşeceğini bildirirken, euro kriterlerinin ise önümüzdeki yıl sağlanabileceğini kaydetti. AB'nin Maastricht İstikrar ve Kalkınma Anlaşması'yla getirdiği ekonomik kriterler, euro bölgesi ülkelerinde bütçe açığının GSYİH'nin yüzde 3'ü geçmemesini öngörüyor.

Almanya'nın bütçe açığı yılı bu şekilde tamamlarsa, son 2 yıldır ihlal ettiği euro kriterlerini üçüncü kez çiğnemiş olacak.

Euro bölgesinin en büyük ekonomisi Almanya, çalışma hayatı ve vergi alanındaki reformlar yanında bütçe disiplini de ihmal ederek 3 yıldır ülkenin kabusu haline gelen ekonomik durgunluktan kurtulmak istiyor. İhracattaki artışla 2004'ün ikinci çeyreğinde yüzde 0.5 büyü-

yebilen ülkede iç talepte canlanmanın görülmemesi, sıkıntı yaratıyor.

Almanya ve Fransa'nın geçen yıl euro kriterlerini ihlal etmeleri, Avrupa Komisyonu'nda uzun tartışmalara neden olmuştu.

Japon ekonomisinin yılın ikinci çeyreğinde yüzde 0.4 büyüdüğü açıklandı. Bu büyüme rakamı yılın ilk çeyreğindeki yüzde 1.6'lık ve 2003 yılının son çeyreğindeki yüzde 1.8'lik büyüme rakamlarının altında kaldı. Açıklanan 2. çeyrek büyüme rakamları piyasa beklentilerinin de altında kaldı. Ancak, yetkililer ekonomideki toparlanmanın sürdüğü yönünde açıklama yaptılar. Japon ekonomisinde 5 yıldır süregelen deflasyonun etkisiyle yılın ikinci çeyreğinde nominal büyüme oranı negatif gerçekleşmişti.

Öte yandan IMF tarafından yapılan bir açıklamada, Japonya'nın ekonomik problemlerinin hafiflediğinin düşünüldüğü ve uzun yıllardır süregelen deflasyonun gelecek yıl sona ereceğinin tahmin edildiği belirtildi. IMF Japon ekonomisinin bu yıl reel olarak yüzde 4.5 büyüyeceğini tahmin ettiklerini açıkladı. Fiyatların ise bu yıl yüzde 0.1 gerilemesinin beklendiği, gelecek yıl ise "0" enflasyon beklendiği belirtilmiştir.

AB'ye yeni üye olan Orta Avrupa ülkelerinin Haziran ayı ödemeler dengesi verileri açıklandı. Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'ya ilişkin veriler, cari işlemler açığının beklentilerin üzerinde olduğuna

işaret etmekte. Olumlu tek veri Polonya'ya ilişkin cari işlemler dengesi verileri oldu. Polonya'nın cari işlemler fazlası vermesi bu ülkeyi inceleyen ekonomistler tarafından süpriz bir gelişme olarak nitelendirildi. 2004 yılının tamamında, cari işlemler açığının GSYİH'ya oranının Polonya için yüzde 2, Slovakya için yüzde 1.2, Çek Cumhuriyeti için yüzde 6.4 olması beklenmekte. Bu ülkeler arasında asıl endişe yaratan ülke, cari işlemler açığının GSYİH'sının yüzde 9'una ulaşması beklenen Macaristan.

Ekonomistlerin dikkat çektiği bir nokta, beklentilerin aksine Çek Cumhuriyeti'nde genellikle cari açığın finansmanında kullanılan doğrudan yabancı yatırımların AB'ye girişten sonra beklendiği ölçüde artmamış olması.

ABD Merkez Bankası (FED), ekonominin enerji maliyetlerinden olumsuz etkilendiğini ancak daha hızlı bir büyüme kaydetmeye hazır olduğunu belirterek, olası enflasyonun önüne geçmek için faiz oranlarını 0.25 puan daha arttırdı. Böylece, bankalararası piyasada gecelik gösterge federal fonlara uygulanan faiz oranı yüzde 1.5'e yükseldi. FED'in politika organı Federal Açık Piyasa Komitesi 30 Haziran'da yaptığı bir önceki toplantısında da faizleri 0.25 puan artırmıştı. Böylece bu yılın ikinci faiz artırımı yapıldı.

Dünyanın yedinci büyük ekonomisine sahip Çin, 14 milyar dolarlık ithalatla dünya tarım ürünleri itha-

latında birinci sırada yer alırken, ülkede bir gıda krizinin yaşanması olası gözüküyor. Financial Times'ta yer alan haber-analizde, ülke içi tahıl üretiminin, toprakların verimsiz olması ve su kıtlığı gibi faktörler yüzünden azaldığına dikkat çekilirken; devletin 1.3 milyarlık nüfusun gıda ihtiyacının karşılanmasından endişe duyduğu vurgulandı.

Çin Devlet Başkanı Hu Jintao'nun, 2003 yılından bu yana azalan tahıl üretiminin artan talebi karşılayamaması üzerine gıda güvenliği konusunda çalışmalar yapılmasına izin verdiği bildirildi. Çin'e en fazla tarım ürünü ihracı yapan ülkelere başında ABD gelirken, Kanada ve Avustralya bu ülkeyi izliyor. Son resmi rakamlar, 2004 yılının ilk yarısında Çin'in tarımsal ticaretinde büyük bir açık olduğunu gösteriyor.

En büyük ithalat ABD'den

Tarım ürünleri ithalatı ilk yarıda yüzde 62.5'lik bir artışla 14.3 milyar dolara çıktı. Sadece ABD'den ithal edilen miktar 4.96 milyar dolar. En fazla ithal edilen ürün tahıl olurken, geçen seneye oranla 1.8 kat fazla stoklandı.

Devlet Bakanı Chen Xiwen, bu yılki tahıl üretiminden meydana gelecek açığın 37.5 milyon tonu bulabileceğini belirtti. İsmi bildirilmeyen başka bir yönetici ise, su kirliliğinin Çin'in üretiminin azalmasındaki en büyük neden olduğunu belirtti.

Bütçe Gerçekleşmeleri					
Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak-Temmuz (Trilyon)			Reel Artış (Enflasyondan Arındırılmış)*	2004 Yılı Bütçe Hedefi
	2003	2004	Artış (yüzde)		
Gelirler	53.213	60.659	13.9	3.95	104.109
Genel Bütçe Gelirleri	52.019	59.513	14.4	4.40	103.309
Vergi Gelirleri	44.056	48.304	9.64	0.06	88.893
Gelirden Alınan Vergiler	12.695	14.193	11.7	1.94	25.210
Gelir Vergisi	8.978	9.769	8.81	-0.69	16.679
GVK Göre Alınan Geçici Vergi	222	338	52.2	38.9	
Kurumlar Vergisi	3.712	4.426	19.2	8.78	8.531
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	2.878	3.836	33.2	21.5	
Mülkiyet Üzerinden Alınan V.	1.261	830	-34.1	-39.8	1.376
Motorlu Taşıtlar Vergisi	776	872	12.3	2.49	935
Mal ve Hizmetlerden Alınan V.	23.288	22.192	-4.70	-13.0	43.439
Dahilde Alınan KDV	8.195	6.594	-19.5	-26.5	13.320
Özel Tüketim Vergisi	11.751	13.651	16.1	5.95	26.878
Banka ve Sigorta Muameleleri V.	684	802	17.2	6.96	1.276
Özel İletişim Vergisi	531	164	-69.1	-71.7	
Özel İşlem Vergisi	324	91	-71.9	-74.3	
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	6.810	9.142	34.2	22.4	15.382
İthalde Alınan KDV	6.291	8.470	34.6	22.8	14.346
Vergi Dışı Normal Gelirler	5.044	10.636	110	99.4	13.913
Katma Bütçe Öz Gelirleri	1.194	1.146	-4.02	-12.4	800
Harcamalar	82.609	76.588	-7.28	-15.3	149.945

*Hesaplama TüFE yüzde 9.57 olarak alınmıştır.

EKONOMİK VERİLER

	2003	2002	2001	2000	1999	1998
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	356.681	275.032	176.484	125.596	78.283	53.518
GSMH (milyon dolar)	239.219	179.898	145.693	200.002	185.267	206.552
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	5.9	7.9	-9.5	6.3	-6.1	3.9
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	3.383	2.598	2.123	2.965	2.879	3.255
Üretim İndeksi	117.9	102.5	92	101	95.7	100.9
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	46.877	35.081	31.334	27.775	26.587	26.974
Toplam ithalat (Milyon/Dolar)	68.734	50.832	41.399	54.503	40.671	45.921
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-21.856	-15.751	-10.065	-26.728	-14.084	-18.947
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	68.2	69.0	75.7	51.0	65.4	58.7
İşsizlik Oranı (%)	10.3	10.6	8.5	6.6	7.7	6.8
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	194.387	149.869	122.157	36.421	23.005	11.693
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	147.264	131.264	113.826	118.702	102.992	96.429
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	-6.808	-1.789	3.390	-9.819	-1.360	1.984

	2004		2003		2002
(Milyar TL)	13 Ağustos	6 Ağustos	26 Aralık	15 Ağustos	27 Aralık
Emisyon	14.180.874	13.766.442	10.844.508	10.362.957	7.707.082
Para Arzı					
- M1	25.759.677	26.161.033	21.564.149	18.817.049	14.258.860
- M2	99.386.396	99.515.228	80.922.936	72.234.239	61.195.275
- M3	105.538.003	106.584.920	86.565.043	79.298.368	64.399.837
Yurtiçi Kaynaklı TL. Mevduat	91.716.188	90.977.286	75.677.074	68.622.959	56.294.199
- Vadeli Tasarruf	61.781.192	61.698.889	50.174.043	44.929.127	38.675.412
- Vadesiz Tasarruf	6.462.050	6.600.635	5.853.366	4.938.900	3.262.560
- Vadeli Ticari	11.845.527	11.655.306	9.184.744	8.488.063	8.261.003
- Vadesiz Ticari	6.625.448	6.460.958	5.580.690	4.496.321	3.784.187
- Resmi Mevduat	5.001.971	4.561.498	4.884.231	5.770.548	2.311.037
Kredi Stoku	72.058.288	71.115.281	51.748.279	42.630.144	35.159.807
- Tüm Banka Kredileri	71.755.988	70.812.981	51.748.279	42.630.144	34.909.807
- M.B. Kredileri	302.300	302.300	0	0	250.000
Bank. El. Tah. ve Bono	104.776.728	105.867.414	97.459.504	88.516.404	81.616.926

Mevzuat Değişiklikleri

- 01 Ağustos 2004** - 2004/7640 Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Karar
- 2004/7666 Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar
 - Asgari Ücret Yönetmeliği
- 05 Ağustos 2004** - Vergi Barışı Kanunu Genel Tebliği (Seri No:6)
- Özel Tüketim Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 7)
- 10 Ağustos 2004** - 2004/7668 Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintileri Hakkında Karar
- 2004/7674 Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Karar
 - Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra No: 283)
- 12 Ağustos 2004** - BDDK Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 18 Sayılı Tebliğ (Vergilerin Muhasebeleştirilmesi Standardı)
- 13 Ağustos 2004** - Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:337)
- Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 338)
- 14 Ağustos 2004** - Ticari Kalite Denetim Yeterlik Belgesi Vergilmesinde Uygulanacak Esaslara İlişkin Tebliğ (No: 2004/28)
- 15 Ağustos 2004** - 2004/7735 Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Kesintileri Hakkında Karar
- 17 Ağustos 2004** - Emlak Vergisi Kanunu Genel Tebliği (Seri No: 41)
- 24 Ağustos 2004** - 2004/7730 Özel Tüketim Vergisi Tutarlarının Belirlenmesine İlişkin Karar
- 25 Ağustos 2004** - 2004/7734 Hampetrol ve Petrol Ürünlerinin Alım, Satım, Fiyatlandırma Esasları Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar
- 26 Ağustos 2004** - 4857 Sayılı İş Kanununun 65 inci Maddesine Göre Uygulanacak Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneğine İlişkin Tebliğ (No: 1)
- 27 Ağustos 2004** - 2004/7757 Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar
- 2004/7765 Katma Değer Vergisinden İstisna Edilen Bazı İşlemlerle İlgili Asgari Tutarın Tespiti Hakkında Karar
- 29 Ağustos 2004** - 2004/7792 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı İle Özel Tüketim Vergisi Oranlarında Yapılan Değişiklik.

Vergi Takvimi

- 08.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 09.09.2004** - 16-31 Ağustos Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 10.09.2004** - 16-31 Ağustos Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Kolalı Gazoz, Alkollü İçecekler ve Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 15.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 20.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı
- 20.09.2004** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.09.2004** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 24.09.2004** - 1-15 Eylül Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 27.09.2004** - 1-15 Eylül Dönemine ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 27.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 27.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajının Ödenmesi
- 27.09.2004** - Ağustos 2004 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Ödemesi

Ağustos 2004 Kronoloji

- 01 Ağustos** Irak'ta 5 kiliseye bombalı saldırı düzenlendi, 15 kişi öldü.
- 02 Ağustos** El Kaide, Irak'ta kaçırdığı şoför Murat Yüce'yi başına kurşun sıkıp öldürdü.
- 03 Ağustos** Cumhurbaşkanı Sezer Kamu Yönetimi Kanununun 22 maddesini veto etti.
- 04 Ağustos** Tran kazası nedeniyle CHP'nin Ulaştırma Bakanı Yıldırım hakkındaki gensoru önergesi Meclis Genel Kurulunda reddedildi.
- 05 Ağustos** Yüksek Askeri Şura Türk Silahlı Kuvvetlerinin 2010 yılına kadar görev yapacak komuta kademesini belirledi.
- 06 Ağustos** Petrol fiyatları ve cari açığındaki yükseliş nedeniyle Merkez Bankası önlemler alınması gerekeceğini açıkladı.
- 07 Ağustos** Süreyya Ayhan, Uluslararası Atletizm Federasyonu tarafından doping yapmakla suçlandı.
- 08 Ağustos** Van Valisi Tan'a suikast düzenlemek isteyen iki kişiden biri bombanın infilak etmesi sonucu öldü, diğeri yaralı ele geçirildi.
- 09 Ağustos** Diyarbakır Belediye Başkanının bir bekçiyi şehit ettikten sonra öldürülen PKK'lının evine resmi araçla taziye ziyaretine gitmesi büyük tepki çekti.
- 10 Ağustos** İstanbul'da iki otel ve gaz dolum tesisine bombalı saldırı düzenlendi, 2 kişi öldü, 10 kişi yaralandı.
- 11 Ağustos** Kocaeli'nin Gebze İlçesi'nde iki tren çarpıştı 9 kişi öldü, 70 kişi yaralandı.
- 12 Ağustos** ABD ordusu Necef'teki Şii direnişini kırmak için büyük saldırı başlattı.
- 13 Ağustos** 28. Olimpiyat Oyunları Atina'da başladı.
- 14 Ağustos** Atina Olimpiyatları'nda halterde Nurcan Taylan 2 dünya 5 olimpiyat rekoru kırarak şampiyon oldu. Türkiye'ye olimpiyatlarda altın madalya kazandıran ilk kadın sporcu oldu.
- 15 Ağustos** CHP Yüksek Disiplin Kurulu üç milletvekilini partiden ihraç etti.
- 16 Ağustos** Irak Devlet Başkanı El Yaver Türkiye'ye gelerek Cumhurbaşkanı Sezer ve Başbakan Erdoğan ile görüştü.
- 17 Ağustos** Cumhurbaşkanı Sezer, MGK Genel Sekreterliğine Yiğit Alpogan'ın atanmasına ilişkin kararnamayı onayladı. Şiddetli yağışlar İstanbul'da sel baskınlarına yol açtı.
- 18 Ağustos** Ham petrolün varil fiyatı 47.35 dolara yükseldi.
- 19 Ağustos** Yargıtay Başkanının, Çakıcı ile ilişki içinde olduğunu gösteren telefon görüşme kayıtları yayımlandı.
- 20 Ağustos** ABD, Irak'ta Felluce'yi bombaladı. Necef'te El Sadr milisleri Hz. Ali Türbesi'ni boşalttı.
- 21 Ağustos** Çakıcı davasıyla ilgili olarak suçlanan Yargıtay Başkanı Özkaya, Yargıtay'dan MIT'in çıkması için uğraş verdiğini söyledi.
- 22 Ağustos** Ankara Başsavcılığı, altyapı bitmeden hızlı tren seferi başlatıldığı iddiası ile TCDD Genel Müdürü Süleyman Karaman için soruşturma izni istedi.
- 23 Ağustos** TMSF, elindeki medya gruplarının tamamını Eylül'de satışa çıkaracağını açıkladı.
- 24 Ağustos** Gazi Hastanesi'nde yapılan biyopsi sırasında 'hastane mikrobi' kapan eski Ulaştırma Bakanı Veytsel Atasoy yaşamını yitirdi.
- 25 Ağustos** Rusya'da iki yolcu uçağı düştü, 90 yolcu ve mürettebat öldü.
- 26 Ağustos** Irak'ın Kute kentinde camide toplanan El Sadr yanlılarına havan topu saldırısı düzenlendi 84 kişi öldü.
- 27 Ağustos** Yargıdaki Çakıcı skandalına adı karışan Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya yirmi günlük rapor aldı ve 6 Eylül'deki adli yıl açılış törenine katılmaktan vazgeçti.
- 28 Ağustos** Yargıdaki Çakıcı skandalına adı karışan Yargıtay Başkanı Eraslan Özkaya yirmi günlük rapor aldı ve 6 Eylül'deki adli yıl açılış törenine katalmaktan vazgeçti.
- 29 Ağustos** Atina Olimpiyatları kapanış töreniyle sona erdi. Türkiye Olimpiyatlarda 3 altın, 3 gümüş ve 4 bronz madalya ile 22'inci oldu.
- 30 Ağustos** ABD'de 400 bin kişi Bush'u protesto gösterisi düzenledi. 200 kişi gözaltına alındı.
- 31 Ağustos** HAMAS Örgütünün İsrail'de düzenlediği intikam saldırılarında 15 kişi öldü.